

קונטרס

יום תרועה

והוא ביאור מהות היום דראש השנה
וביאור צורת עבודת היום דראש השנה

אלול תשע"ט

קונטרס יום תרועה

והוא ביאור מהות היום דראש השנה
וביאור צורת עבודת היום דראש השנה

מחולק בחינם לזיכוי הרבים

להערות:

טל' 0548433167

**מכתב ראש ישיבת חברון כנסת ישראל
הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א**

בס"ד

אלול תשע"ט

מכתב ברכה

הנה הראני הרב הגאון... קונטרס שלם שחיבר ביסודות עבודת היום של ר"ה וביסוד עבודת המלכויות שהיא עיקר ענינו של היום. ועברתי על הדברים ונוכחתי לראות כי רבה התועלת בו להתחזק בעבודת היום של ר"ה והעמיד הדברים היטב בשפה ברורה ובהירה וייסד כל דבריו על מקורות נאמנים והעמיק בפנימיות הדברים והעמיד בנין שלם להתבונן ולהעמיק בעבודת היום של מלכות שמים. ובעז"ה יהיה הקונטרס לברכה ולתועלת לכל המבקר להתבונן בדברים ולהתעלות ולהתרומם בעבודת היום של ר"ה ולהיות חלק מהמלכת הבורא ביום ר"ה.

הכו"ח לכבודן של עמלי תורה

דוד כהן

תוכן הענינים

א. .... הקדמה

ב. .... פתיחה

פרק א'

ג. .... ענינו של מתן תורה

נעשה ונשמע - דרגתם של מלאכי השרת   ענין הבחירה אצל מלאכים
דרגתו של אדם הראשון   גם ישראל השיגו מעלה זו של נעשה ונשמע
ביאור דברי התוס' בכפיית הר כגיגית   ביאור דברי הירושלמי שבמ"ת נתכפרו
עוונותיהם   בקבלת התורה הגיעו לדרגת אדם הראשון קודם החטא

פרק ב'

י. .... מהותו של ראש השנה הוא קבלת מלכות ה'

השייכות בין שופר דמותן תורה לשופר דראש השנה   מדוע שופר מהפך מידת
דין למידת רחמים   תקיעת שופר - המלכת ה'   בהמלכת ה' אנו מקבלים
עלינו את דינו   הכרה בגדלות ה' מביאה להמלכתו   ההכרה בגדלות ה'
מביאה לאהבתו, וזו היא קבלת מלכותו   מהותו של ראש השנה   עבודתנו
בראש השנה   עקידת יצחק - קבלת עול מלכות שמים באהבה   עירבוב
השטן הוא מכח קבלת מלכות ה' באהבה   רק ישראל יודעים להפוך דין לרחמים
בתקיעה   ענין השופר שלעתיד לבא   שייכות שופר שלעתיד לבא עם שופר
של מ"ת ושל ר"ה   תקיעת שופר כלפנים - דבקות בה'   ההכנעה לה' מתוך
הכרה בגדלותו, היא סיבה לזכות בדין

פרק ג'

כג. .... ענין גילוי מלכות ה'

מלוך על כל העולם כולו   גילוי מלכות ה' הוא ע"י ישראל   תכלית הבריאה
היא להיטיב לאדם שיתענג על ה'   השגחה פרטית מיוחדת לעובדי ה'
השגחה פרטית היא בבחינת נס נסתר   עומק הנס שבהנהגת השגחה פרטית

§ גילוי המלכות בהנהגת השגחה פרטית § גילוי מלכות כשיש ביעור הרע §
רק בישראל אפשרי גילוי המלכות שבהשגחה פרטית § גילוי המלכות לעתיד
לבא גם הוא בהנהגת השגחה פרטית § ר"ה הוא הזמן המוכן לגילוי המלכות
בהנהגת השגחה פרטית § שלמות המלכת ה' במחיית עמלק § גילוי מלכות
ה' בכל העולם

פרק ד'

גילוי מלכות ה' ע"י מלכות בית דוד ..... לז

השייכות של מלכות בית דוד לגאולה ולתיקון השלם § הנהגת השגחה פרטית
מיוחדת לבית דוד § ההשגחה המיוחדת לבית דוד היא מכח הברית § יהודה
זכה למלכות בית דוד מכח קידוש ה'

הקדמה

הנה קרבים ובאים הימים הנוראים. ומבואר בספרים הק' שהאורות וההארה שהתגלו בתחילתם של כל המועדים, חוזרים ומאירים בימים אלו כל שנה ושנה. והנה בראש השנה יש בו ב' ענינים; א. שהוא יום הדין. ב. שהוא יום המלכת ה'.

והנה גם בחלק של הדין באמת יש בו גם ענין של מלכות, שהרי הדין הוא מכח המלכות וחלק מהנהגת המלכות, אלא שענין זה הוא מצד הקב"ה שהוא מולך עלינו. אמנם החלק השני של ראש השנה שהוא המלכת ה', הוא מצד ישראל, שישראל ממליכים את ה' ומקבלים מלכותו.

והנה החלק של הדין בראש השנה הוא כל שנה בפועל ממש, ולא רק ענין של חזרת הארה. אמנם החלק השני של המלכת ה' יש בו את הענין של חזרת ההארה של המלכת ה' שהיה ביום זה ע"י אדם הראשון, וכפי שיבואר בקונטרס.^א והנה כדי לזכות שיאירו בנו אורות הימים הללו, צריך לדעת מהי מהותם של הימים הנוראים, ומהי צורת עבודת הימים הקדושים הללו.

ובאשר שאין כל אדם עיתותו בידו לדרוש ולעיין בספרי רבותינו כדי לדעת עיקרם של דברים, לכן סידרנו בס"ד את עיקר מהות היום בראש השנה ואת עיקר צורת עבודת היום.

והנה הדברים מיוסדים על דברי רבותינו הק', אלא שסידרנו אותם ברצף אחד למען ירוץ בו הקורא.

ויהא רעוא מן קדם שמיא, שיהיו הדברים לתועלת הרבים, וישוטטו רבים ותרבה הדעת, ונזכה בעגלא דידן לאור הגדול של גילוי מלכות שמים, וכנבואת הנביא ישעיהו, ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר.

א. [והנה בתורה לא מוזכר כלל שראש השנה הוא יום הדין, וכן כתב בנפש החיים (ש"ב פרק י"א) שכל נוסח תפילת ראש השנה מסודר רק על כבוד מלכותו יתברך שמו שתתעלה כבתחילה. ולפום ריהטא היה נראה שהשם ותורת מועד שיש בראש השנה הוא משום החלק של המלכת ה' ולא משום החלק של הדין, אמנם ברמב"ן (פר' אמור כ"ג כ"ד) וכן בחינוך (מצוה שי"א) מבואר שהמועד הוא גם מחמת הדין].

פתיחה

הנה ראש השנה הוזכר בתורה בפ' אמור (כ"ג כ"ד) - בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש. וכן בפ' פנחס נקרא שמו יום תרועה.

והנה שמו של ראש השנה הוא זכרון תרועה ויום תרועה, ומשמע דעיצומו של יום והחפצא של ראש השנה הוא יום תרועה, והשופר הוא הוא מהותו של ראש השנה. וצריך לבאר אמאי כל מהותו של יום הוא בדוקא השופר.

והנה מטבע הברכה של שופרות מתחיל בענין של מתן תורה, אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך וכו', ומוזכר שם שופר של מתן תורה. וצריך להבין מאי שייטיה הענין של מתן תורה לראש השנה. וכן מוזכר שם פסוקים של שופר של לעתיד לבוא, וגם זה צריך להבין, מה שייטיה השופר של לעתיד לבוא לראש השנה.

ואם כן, צריך לבאר מהו ענין של מתן תורה, ומהו ענין של לעתיד לבוא, ומהו ענינו של שופר, ומהו ענינו של ראש השנה.

פרק א'

ענינו של מתן תורה

נעשה ונשמע - דרגתם של מלאכי השרת

א. הנה בשבת (דף פ"ח א') אמר רבי אלעזר, בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע, יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו, לשמוע בקול דברו, ברישא עושי והדר לשמוע.

ב. וצריך לבאר מהו רז זה, ומה שייכות רז זה למלאכי השרת, ונתעוררתי, דהנה במשך חכמה (פ' יתרו) כתב דהענין שכפה עליהם הר כגיגית, הוא משום שהקב"ה הגביה את כלל ישראל לדרגה שהגיעו להשגות גבוהות מאד בגדלות הבורא, וממילא נתבטלה מהם הבחירה מגודל ההשגה וכמו אצל מלאכים, וזהו ענין הכפי' כגיגית, עכ"ד. ומביא שם שכבר עמדו ע"ז, והוא במהר"ל (בהקדמה לאור חדש).

ענין הבחירה אצל מלאכים

ג. באור דבריו הוא, שהענין שלמלאכים אין בחירה אין זה משום שעצם החפצא של מלאך הוא שונה מחפצא של אדם, שהאדם נברא עם בחירה ומלאך נברא בלא בחירה, אין זה כך. אלא באמת שניהם גם האדם וגם המלאך הם סוג ומין אחד, ושניהם הם בעלי בחירה, ורק מה שלמלאך אין בחירה זהו משום שהמלאך גבוה כל כך, ומשיג כל כך את גדולת הבורא ממילא אין לו בחירה, והוא ממש מוכרח לעשות רצון בוראו מגודל השגתו.

ד. ואין זה רק שהוא מוכרח לעשות טוב מגודל השגתו, אע"פ שהוא רוצה ברע, אין זה כן. אלא הבאור הוא שמגודל ההשגה באמת אין לו שום רצון ותשוקה לרע, ואדרבה רוצה הוא בטוב, וכל רצונו הוא רק לעשות רצון בוראו. והיינו שגודל ההשגה גורם שרצונו של המלאך הוא לעשות את רצון הבורא, ומתבטל אצלו כל תשוקה ורצון לרע, וכל עצמותו הוא מציאות של טוב.

ה. ובאמת הרי מבואר ברמב"ם (הל' יסוה"ת) שע"י שמתבוננים בגדלות הבורא עי"ז מגיעים למדה של אהבת ה', וכ"ה באבן עזרא (שמות ל"א י"ח). והנה במס"י (פי"ח) כתב דהענין של אהבה הוא כמו בן אצל אביו שהוא רוצה לעשות רצון אביו, ואף מה שאינו מצווהו, אבל כיון שיודע הבן שזהו רצון האב, רוצה הוא לעשות רצונו, שמגודל האהבה רוצה לעשות רצונו של אהובו. כן הוא אהבת ד', שמכח האהבה **רוצה** הוא לעשות את רצון ד', ולכן עושה את רצונו גם אם לא נצטווה. ולפי"ז גם במלאך, כיון שכ"כ משיג גדולת הבורא ממילא מגיע לדרגה של אהבה, ורצונו הוא לעשות רצון הבורא. ואף שיש לו בחירה, מ"מ הוא מוכרח. והכונה, שכיון שכ"כ משיג את גדולת הבורא, ממילא כ"כ אוהב, וכיון שכ"כ אוהב, ממילא הרי באמת רוצה הוא רק לעשות רצון הבורא.

דרגתו של אדם הראשון

ו. ובאמת הרי חזינן במלאכים שחטאו ונפלו לארץ, וכן באדם הראשון שחטא. וכיון דחזינן שיש בהם אפשרות של חטא הרי מוכרח שבאמת גם מלאך בעל בחירה הוא, אלא שמגודל השגתו רוצה הוא רק לעשות טוב, וממילא נעשה כולו חפצא של טוב. וזהו ענין יצר הרע מבחוץ שמבואר בנפח"ח (שער א') בענין אדם הראשון לפני החטא, שהי' יצרו הרע מבחוץ, והיינו שמרוב קרבתו לה' וגודל השגתו ברוממות השי"ת, באמת רצה רק בטוב ונהפך עצמותו לטוב. ואמנם עדיין הי' באפשרותו לבחור ברע, והיינו שיש לו בחירה לשנות את עצמותו אם ירצה, אבל רצונו הוא לעשות טוב וממילא כל עצמותו הוא טוב, ומרוב אהבה זיכך את החומר, וכיון שגם החומר היה מזוכך, ממילא לא היה לו שום תשוקה לרע, ואדרבה כל כולו נהפך לטוב בעצם וכל תשוקתו ורצונו היה רק להשלים את רצון השי"ת. [ואחרי שחטא, התערב בו רע, ושוב היה לו תשוקה לרע].

ז. וזהו סוד נעשה ונשמע שיודעים המלאכים ומשתמשים בו. והיינו דאף שיש להם בחירה ואם ירצו יכולים לבחור ברע, בכ"ז מגודל השגתם ואהבתם הרי למעשה אינם רוצים כלל וכלל לבחור ברע, ואדרבה כל חפצם ורצונם הוא רק לעשות טוב. ומשום כך המלאכים מקדימים תמיד נעשה לנשמע, ואין להם

צורך לשמוע לפני העשיה, ולכן נאמר בהם קודם **עושי** ואח"כ לשמוע. שהרי בין כך מגודל אהבתם ממילא על כל רצון ד', ירצו הם לעשות רצונו, שהרי אין רצונם לעשות מעשה זה ולא מעשה אחר, וממילא יצטרכו לשמוע לפני העשיה מהו הדבר והמעשה, אלא כל רצונם הוא לעשות רצון הבורא, ויודעים הם שמגודל השגתם ואהבתם ירצו תמיד לעשות רצון ה', וממילא אין זה כלל נפ"מ מהו המעשה והציווי, דהרי בכל ציווי שיבא, אין רצונם לציווי אלא למי שציוה, ויודעים הם שבכל מצב שיהיה, אזי תמיד הם ירצו לעשות את רצון הבורא המצווה.

גם ישראל השיגו מעלה זו של נעשה ונשמע

ח. והנה מה שישראל אמרו נעשה ונשמע הענין בזה הוא כמבואר שם בגמ', דההוא צדוקי חזייה לרבא וקא מעיין בשמעתתא וכו', וקא מבוען אצבעתיה דמא, א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו וכו', ברישא איבעי' לכו למשמע אי מציתו קבליתו, ואי לא, לא קבליתו [ופירש"י, דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, קודם ששמעתם אותה היא קשה, ואם תוכלו לעמוד בה, קבלתם עליכם לקיימה], א"ל אנן דסגינן בשלימותא וכו', [ופירש"י התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו].

ט. והיינו, דטענת הצדוקי היתה דאיך הקדמתם נעשה לנשמע, והרי יתכן שלא תוכלו לקיים התורה מרוב קושי, ורבא ענה לו שאנו עושים מאהבה ולכן יודעים אנו שנוכל לקיים.

י. וכפי שנתבאר לעיל, זהו הסוד דנעשה ונשמע, שהצדוקי טען שאיך אפשר לקבל התורה והרי מרוב הקושי א"א לקיימה, ורבא ענה לו שכיון שעושים מאהבה הרי באמת אפשר לקיים, דכיון שעושין מאהבה הרי מגיעים לדרגה שבאמת רוצין לקיים התורה, וממילא אין שום קושי בזה. שכל הקושי הוא רק אם אין לאדם רצון לעשות המצוה, ואז יש מקום ליצר הרע להעמידו בפני נסיון, אבל אם רוצה באמת לקיים אין לו כלל נסיון.

יא. ובאמת הנסיון יוכיח דבר זה, שכשאדם מחליט החלטה אמיצה לעשות איזו מצוה, אזי אין לו כלל נסיון, וכל נסיונות האדם הוא רק כשהאדם פוסח על

שתי הסעיפים, ואין מוחלט אצלו אם לעשות המצוה או לעבור עלי', אבל כשברור ומוחלט אצלו באופן אמיץ לעשות המצוה אין לו כלל נסיון, והנסיון יוכיח אצל כל אדם לפום מדרגתו. ובאמת כל החלטה אמיצה סגי לזה, אלא דע"י אהבה מגיעים לרום מעלה זו, שע"י אהבה הרי באמת לא רק **שהוחלט** אצלו לעשות, אלא שגם **רוצה** לעשות המצוה, ומה שייך כאן נסיון וקושי, שהרי רוצה הוא, ואדרבה כל עיכוב לעשות המצוה, מביאו לידי צער שלא נתקיים רצונו, וזה השיב לו רבא שאנו עושים מאהבה, ממילא הרי אנו רוצים לעשות ולקיים, ואין כאן שום נסיון וקושי.

יב. וזהו הסוד של נעשה ונשמע, שהמלאכים משתמשים בו, וישראל ידעו סוד זה. שהרי גם למלאכים הרי יש בחירה, ומ"מ הרי מוכרחים הם כמי שאין להם בחירה, ומשום שלגודל השגתם ואהבתם רוצים הם לקיים רצון הבורא. וזהו הסוד שידעו ישראל ואמרו נעשה ונשמע שידעו שיוכלו להגיע לידי אהבה וממילא הרי ירצו לקיים ואין כאן נסיון וקושי.

יג. וזה היה ענין הכפיה של ההר, שישראל התעלו והגיעו לידי השגת גדלות ורוממות ה', ונעשו אוהבים, וזיככו החומר, ולא היה להם שום תשוקה לרע, אלא אדרבה נעשו טוב בעצם, וכל **רצונם** היה רק לעשות רצון השי"ת^א.

א. ובמכתב מאליהו ח"א קונטרס הבחירה מביא מר' ירוחם ממיר שענין הבחירה הוא שצריך ליהפך למוכרח, והיינו כמשנ"ת דהענין הוא שכל אחד צריך להגיע למצב שכבר לא יהי' לו נסיון, ומשום שצריך להגיע למצב שכל עצמותו הוא טוב וכל רצונו הוא לעשות רצון הבורא, שרוצה הוא לעשות מצוה זו, וממילא כבר אין לו בחירה, וכל הבחירה למצוה זו הוא רק יצר מבחוץ שעדיין יכול לבחור ברע אם ירצה, אבל הוא עצמו נמצא במצב שרוצה הוא בטוב.

והנה רבנו יונה בשע"ת שער ג' אות י"ז כותב וז"ל ודע כי המעלות העליונות נמסרו לנו במצות עשה. כמו מעלות הבחירה, שנאמר ובחרת בחיים וכו' עכ"ל. מבואר בדבריו שיש מצות עשה של בחירה, ולכאורה אינו מובן דאם כוונתו שבכל מצות עשה שמקיים, כגון לולב, מקיים נמי מצוה דובחרת בחיים, דמלבד דזה חידוש, צ"ע דהא כותב שם רבנו יונה דהמעלות העליונות נמסרו לנו במצות עשה, ומונה מהם מצות הבחירה, וא"כ הרי בכל מצוה מקיים נמי מצוה דבחירה, וא"כ יוצא דבכל מצוה מקיים נמי המעלה העליונה של בחירה ואין כאן מצות עשה נפרדת של בחירה, אלא היא נלוית לכל מצוה ומצוה, ולא נתברר כוונתו, וצ"ב.

ולהנ"ל אפשר דכוונתו, דהמעלה העליונה של הבחירה, הוא שהאדם צריך להגיע לדרגה שהוא בעצמו כבר ירצה לעשות רצון הבורא, ולאו דוקא ואינו קשור בדוקא למצוה זו או זו, אלא הוי

ביאור דברי התוס' בכפיית הר כגיגית

יד. ועיי"ש בתוד"ה כפה, שהקשו אמאי צריך לכפיה והרי אמרו נעשה ונשמע. ותירצו וז"ל שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצתה נשמתן עכ"ל. ויש לבאר לפי הדברים הנ"ל, דכשאמרו נעשה ונשמע הרי עדיין לא הגיעו לדרגה של ההשגה הגבוהה בגדלות ה', וכל קבלתם היתה רק שידעו הסוד הזה שאפשר לקבל התורה, משום שהרי אף שעכשיו אינם בדרגה גבוהה של השגת גדלות ה', אבל הרי אפשר להגיע לזה לידי השגת גדלות ה' וממילא ירצו כבר ולא יהי' קושי ויוכלו לקיים. אבל מ"מ הרי עדיין לא הגיעו לדרגה זו של השגת גדלות ה' ולכן הי' חשש שמא יחזרו בהם, ולכן כפה עליהם הר כגיגית, והיינו כמש"כ במשך חכמה שהקב"ה הביאם לדרגה של השגת גדלות ה', וממילא הרי רצו בפועל, שהרי כבר הם בדרגה זו שהם רוצים לעשות רצון ה', וממילא קבלו התורה.²

ענין כללי, וענין זה הוא במצבו ומדרגתו של האדם שהאדם יהיה במדרגה שהוא בעצמו ירצה לעשות רצון הבורא ולעשות נחת רוח לפניו, עד שכבר לא יהי' לו שום נסיון וקושי, ואדרבה כל רצונו הוא לקיים ולהשלים רצונו של מי שצויה, וזוהי המעלה העליונה.

ב. ושמעתי בשם החת"ס שהק' דבסוף פ' יתרו כתיב אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם וכו' ואח"כ בא הציווי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עלי' ותחללי', שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך, ועוד שהמזבח מטיל שלום, ולא יבוא עליו כורת ומחבל וכו', ואח"כ כתיב ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערוותך עליו, ושם בפירש"י שהרי אינו גילוי ערוה ממש שהרי כתיב ועשו להם מכנסי בד מ"מ הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה, והרי הדברים ק"ו ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חבירך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו עאכו"כ, ע"כ. ומק' החת"ס שאחר הקדמה זו שאתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם, והיינו שהגיעו להשגה גבוהה כזו הי' צריך לצוותם על ענינים גבוהים ולמה ציוה ציוויים אלו, ומתרץ דאדרבה ע"י קבלת התורה נצטוו כל מיני ציוויים דקים.

ולפימש"כ לעיל מובן ביותר, דאדרבה כיון שבסיני כפה עליהם ההר והיינו שהגיעו לרום דרגה של השגת גדלות ה', א"כ ממילא הרי עי"ז מגיעין לידי אהבה, והרי במס"י כתב שענין של פרישות וחסידות הוא ענין של אהבה שעושה גם מה שלא נצטווה, ומתרחק מכל מיני דברים המותרים שהוא יכול לבוא מזה לעבירה, וגם נזהר בכל מיני דברים דקים של המצוות אף שאינם מגוף המצוה.

וא"כ הרי כיון שהגיעו להשגת גדלות ה', ורוצים הם לעשות רצון ה', וא"כ הרי עושים גם מה שלא נצטוו, וגם מתרחקים מכל מיני אבק דאבק של עבירות אלו, ולכן עכשיו הזמן לצוות על זה.

ביאור דברי הירושלמי שבמ"ת נתכפרו עוונותיהם

טו. ובזה יבוארו היטב דברי הירושלמי (ראש השנה פ"ד ה"ח) אמר ר' משרשיא בשם ר' אידי בכל הקרבנות כתיב חטא (שעיר עזים לחטאת) ובעצרת אין כתיב חטא (שנאמר בו רק שעיר עזים אחד לכפר עליכם), אמר להם הקב"ה מכיון שקבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם, ע"כ. ולהנ"ל הכונה היא שהרי בעצרת שקבלו התורה הרי ה' בזה מדריגה של אהבה, ובעושה תשובה מאהבה הרי הזדונות נהפכו לזכויות, וא"כ הרי מדויק הלשון מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם, שהרי החטאים נעקרו ונהפכו למפרע לזכויות, וזהו לא חטאתם מימכם.

בקבלת התורה הגיעו לדרגת אדם הראשון קודם החטא

טז. המורם מכל הנ"ל שענין של מתן תורה הוא שישראל הגיעו במתן תורה בהר סיני לרום המדרגה של אהבת ה', ופסקה זוהמת, וזיככו את כל החומר עד שגם החומר נעשה רוחני, והגיעו למדרגה של אדם הראשון לפני החטא, ובזה נתבטל מהם כל הרע שהיה מעורב בהם מחטא אדם הראשון, והיה עצמותם כולו טוב, ולכן כל רצונם היה רק לעשות את רצון השי"ת².

ג. וזהו ענין של חג השבועות שישראל הגיעו לזיכוכ החומר, וגם החומר רצה לעשות רצון ה'. ובראשונים ובאלישיך מבואר, שישראל במתן תורה הגיעו למדרגת נבואה של משה רבינו של פנים בפנים, והיינו כנ"ל שהרי המעלה של משה היא שזיכך את כל החומר ולכן נתדבק בהקב"ה ושכינה מדברת מתוך גרונו.

וענין של **מתן** תורה מבואר במעשה נסים (על הגש"פ) שהוא הענין של לא בשמים היא, וזהו ענין של **נתינת** התורה, וזהו מטבע הברכה "**נותן** התורה" שהתורה ניתנה במתנה לישראל שהלכה כמותם. והביאור בזה הוא עפ"י מש"כ מהר"ל, על הא דאיתא בגמ' (מכות דף כב ב') כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה שצריך לכבד ת"ח יותר מהתורה עצמה, והטעם שהרי כתיב בתורה ארבעים יכנו, ובאו חכמים ובצרו לשלושים ותשעה, וכ' מהר"ל שמה שחכמים יכולים לפחות ממה שכתוב בתורה, זהו משום שהת"ח הוא עצם התורה. ולכן

ההכרעה שלו היא הכרעה של התורה, וזהו נתינת התורה, שהתורה היא שלו והוא בעה"ב על התורה. והנה איך זוכים לזה להיות עצם התורה, זהו רק ע"י זיכוך החומר שנעשה דבוק בה, ואורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא, וכל זה היה בסיני במתן תורה, ולכן התורה נתנה לישראל ונעשו עצם התורה.

ובמשך חכמה כתב עה"פ (בפ' יתרו) ומשה עלה אל הערפל שמשה זכה בזמן מתן תורה שנזדכך כל החומר, וגם החומר נעשה רוחני וכ' שלפני מתן תורה כתוב של נעליך מעל רגליך היינו החומריות אבל אחר מתן תורה גם החומריות נעשה רוחני ולכן עלה לשמים עם גופו ממש.

וכתב דלכן בעצרת כו"ע מודו דבעינן לכם, היינו משום שבמתן תורה נתקדש ונזדכך הגוף להיות רוחני, וזה תכלית מתן תורה שיזדככו שגם הגוף יהיה רוחני.

פרק ב' א

מהותו של ראש השנה הוא קבלת מלכות ה'

השייכות בין שופר דמתן תורה לשופר דראש השנה

א. הנה בתפילת מוסף של ר"ה בתחילת ברכת שופרות הנוסח הוא אתה נגלית וכו' והנה ברכה זו, ענינה הוא, השופר של מתן תורה, וכבר עמדו המפרשים דמה שייך שופר של מ"ת לשופר של ר"ה.

מדוע שופר מהפך מידת דין למידת רחמים

ב. ואפשר, דהנה במדרש (ויקרא רבה כ"ט ג) על הפסוק אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים והופך להן מדת הדין למדת רחמים, ע"כ.

ג. וצריך לבאר מהו פיתוי זה, שבהן מיוחדים ישראל, שיודעים לפתות את בוראם בשופר, שע"כ מהפך להם הקב"ה מדת הדין למדת רחמים.

תקיעת שופר - המלכת ה'

ד. והנה בשופר של ר"ה איתא בר"ה (דף ט"ז א'), אמרו לפני בר"ה מלכויות זכרונות שופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר, ע"כ. ובפשטות נראה ד"במה בשופר" עולה על זכרונות, שיעלה זכרונם לפני ה' לטובה ע"י השופר, אמנם בריטב"א שם כתב ד"במה בשופר" אזיל גם על מלכויות. שכתב שם וז"ל, עיקר הפירוש דאכולהו קאי, במה ראוי להמליכו ולהזכיר זכרונכם לפני, בשופר, שכן כתיב ויתקעו העם בשופרות וימליכו את שאול עליהם למלך, ומלכותא דארעא כעין מלכותא

דרכיעא והיינו דעבדינן נמי תרועה במלכויות ותרועה בשופרות, עכ"ל. ומבואר בדבריו דענינו של שופר הוא ענין של מלכויות, דבזה ממליכים את הקב"ה.

ה. וכן כתב רבינו סעדיה גאון (בעשרה טעמים על תקיעת שופר), הענין הראשון מפני שהיום תחילת הבריאה, שבו ברא הקב"ה העולם ומלך עליו, וכן עושים המלכים בתחילת מלכותם שתוקעים לפנייהם בחצוצרות ובקרנות, להודיע ולהשמיע בכל מקום תחילת מלכותם, וכן אנו ממליכים עלינו את הבורא ית' ביום זה, וכן אמר דוד בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'.

ו. וחזינן נמי להגר"א, דס"ל דענין של שופר הוא ענין של המלכת הקב"ה, דכן איתא בתוספת מעשה רב (אות נ"ח) וז"ל ואדמו"ר שמח למאד בעת תקיעת שופר כי כן אמר שצריך להיות ברוב שמחה וחדוה כדוגמת המדינה שממליכים מלך ומעטרים אותו, כן אנחנו בתקיעת שופר ממליכים להקב"ה בכל העולמות שאנחנו עמו, עכ"ל. וצריך לבאר מהו ענין ההמלכה ע"י השופר.

ז. והנה שם בר"ה (דף ט"ז א') איתא, אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדים, כדי לערבב השטן, ופירש"י שם וז"ל כדי לערבב, שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצוות, מסתתמין דבריו, עכ"ל. וכן הוא לשון הריטב"א שם, ד"ה אמר רבי אבהו, שכל זמן שמחזיקין בדרכיו ועושין המצוה בחיבה, עכ"ל. וצריך לבאר היכן מצינו בשופר שמחבבין את המצוות, ובמה יש חיבה במצות תקיעת שופר יותר משאר המצוות, וגם מדוע דוקא ע"י שמחבבין את המצוות, מסתתמין טענותיו.

בהמלכת ה' אנו מקבלים עלינו את דינו

ח. והנה ביערות דבש (ח"א דרוש ו') כתב לבאר וז"ל, כי אין שופר למעלה נשמע עד שיתקעו ישראל למטה ואז נתקע השופר למעלה ואז קביעות הדין. כיון שבעל הדין עצמו תובע הדין ואומר דונו לי דיני, הרי חמת המלך שככה כי הוא בעצמו מקבל עליו הדין, עכ"ל. מבואר דהא דע"י שופר מתהפך מדת הדין למדת רחמים, דענין של שופר הוא, שבשעה שתוקעין זהו הזמן שהקב"ה יושב בדין, וא"כ הרי ע"י שישראל תוקעין, גורמים שעכשיו יכנס הקב"ה לדין, ונמצא שישראל תובעין בעצמם שהקב"ה ידון אותם, והם מקבלים על עצמם את הדין ומצדיקים אותו, והוא הוא הגורם למיתוק הדין.

ט. ודבר זה שישראל תובעין בעצמם בתקיעתם שידונו אותם, זהו קבלת מלכות שלימה, והיינו דכיון שיודעים שזהו רצון ה' שיהי' דין, ממילא גם הם רוצים שיעשו להם דין, כיון שזהו רצונו של הקב"ה, וזהו ענין של אהבה כמש"כ במס"י שרצונו שלו הוא שיתקיים רצון ה'. וה"נ ישראל מבטלין הרצונות שלהם ורוצים רק שיתקיים רצון ה', ועל כן תובעין ורוצין שיעשו עמהן דין, משום שזהו רצון ה', וזהו קבלת המלכות של ר"ה. ונמצא שזהו ענין של השופר שישראל מקבלים מלכות ד' באהבה ובשלימות.

י. [וזהו גם ענין של תשובה, שזהו ענין של הכנעה, כדכתיב באחאב הראית כי נכנע אחאב, וכן כתיב בפרעה עד מתי מאנת לענות מפני, וכן בר"ה איתא דכל כמה דכייף טפי מעלי, דזהו ענין של תשובה להיכנע לגמרי מפני ה', ואף שכל הכנעה הוי הכנעה ואף הכנעה מיראה, מ"מ בהכנעה מאהבה, היינו, שרוצה לעשות רצון ה' זהו ההכנעה המעולה, ובזה זוכין בדין].

הכרה בגדלות ה' מביאה להמלכתו

יא. והנה בברייתא בר"ה (דף ל"א עמ' א') בשישי היו אומרים ה' מלך גאות לבש, על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהם, וראיתי להגר"ד כהן שליט"א שמביא מש"כ הרמב"ם בפ"י המשנה (סוף תמיד) וז"ל בשישי שבו נשלם מעשה בראשית ונברא האדם ג"כ שמבין גדולת הבורא יתעלה, אמר ה' מלך גאות לבש עכ"ל.

יב. ומבאר הגר"ד עפימש"כ הגר"א במשלי (פרק כ"ז פס' כ') דההבדל בין מלוכה לממשלה, הוא דממשלה היא בתוקף וכת, שהמלך מושל נגד רצון העם, אבל מלוכה הוא ברצון, שהעם מקבלים את מלכות המלך מרצונם. וביאר הגר"א לפי"ז מה שסדרו בתפילה וז"ל כי לה' המלוכה ומושל בגוים והי' ה' למלך על כל הארץ. ולכאורה יפלא מה שנאמר אח"כ והי' ה' למלך על כל הארץ ולא מתחילה ח"ו, אך העניין שאנחנו עמו בני ישראל קבלנו עול מלכותו עלינו, לא כן העכו"ם שהוא "מושל" עליהם וכו' וזהו כי לה' המלוכה עלינו, ומושל נקרא בגוים שלא קבלו עולו והוא מושל בהם, אבל לעתיד יטו כולם שכם אחד לעבדו, ויתנו לו כתר מלוכה, וזהו והי' ה' למלך על כל הארץ, שעל כל הארץ יקרא מלך כאשר יקבל כל הארץ עול מלכותו עכ"ל, וביאר הגר"ד דזהו הביאור מש"כ ברמב"ם שלכן כאשר ביום הששי נברא האדם שמבין גדלותו יתברך

אומר ה' מלך גאות לבש, כי ענין של מלוכה הוא ענין של קבלת המלכות ברצון ולזה צריך דעת והכרה, עכ"ד.

ההכרה בגדלות ה' מביאה לאהבתו, וזו היא קבלת מלכותו

יג. ולפימש"כ לעיל בפרק א' הרי הענין מוטעם ביותר, שזהו כוונת הרמב"ם שכיון שמכיר ומבין גדלות הבורא הרי מגיע לדרגה של אהבה, וכמש"כ הרמב"ם שע"י שמכיר גדלות ה' מגיע לידי אהבה, והרי הענין של אהבה הוא שרצונו הוא לעשות את רצון השי"ת, וזוהי ממש קבלת המלכות, שהרי אין לו רצון עצמי כלל, ואדרבה כל רצונו הוא שיתקיים רצון המלך, ולכן ביום הששי אומר ה' מלך.

יד. והנה הרי העולם נברא בכ"ה אלול, כמבואר בויקרא רבה (כ"ט א') אליבא דר' אליעזר, (ועיין מהרש"א ר"ה י' ב') וביום הששי שנברא האדם זהו יום של ר"ה וזהו היום שבו נתגלה מלכות ה' ע"י שהאדם הבין גדלות הבורא וקיבל מלכותו, וממילא זהו היום שבו חוזר כל שנה הארה זו של מלכות הקב"ה.

מהותו של ראש השנה

טו. והנה לפי"ז יוצא **שמהותו** של ראש השנה הוא ענין של קבלת מלכות ה', והיינו קבלת מלכותו באהבה שרצונו של האדם הוא לעשות רצון ה', וזהו ענינו של השופר, שע"י השופר תובעין ורוצין שהקב"ה יעשה את רצונו לעשות עמנו דין, ולכן כל מהותו של ר"ה הוא תקיעת השופר.

עבודתנו בראש השנה

טז. וחזינו מהכא דכל עבודת ר"ה הוא לקבל מלכותו מרצון, דזהו קבלה מעולה שאוהב ונכנע להקב"ה ורוצה באמת לעשות רצון ה', וזהו ענין של שופר

וכמש"כ ביער"ד שזהו ענין של קבלת עול מלכותו ברצון שרוצה שיתקיים רצון ה' ורוצה שיעשו עמו דין.

עקידת יצחק - קבלת עול מלכות שמים באהבה

יז. והנה בגמ' בר"ה שם איתא, אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני, ע"כ. וצריך ביאור דמהו ענין עקידת יצחק לר"ה בדוקא, ועוד אמאי מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

יח. והנה הריטב"א שם כתב וז"ל, פי' לאו למימרא שיהא חובה לתקוע בשופר של איל דהא תנן כל השופרות כשרין וכו' אלא לפי שנהגו כל ישראל לתקוע בשופר של איל קבעי וכו' מפני מה נהגו וכו' והא דמהדרינן "אמר הקב"ה" אע"ג דאינו אלא מנהג, מ"מ הרי הבטיח הקב"ה לאברהם שכל זמן שמחזיקין בדרכיו ועושין המצוה בחיבה שיזכור להם עקידתו שנאמר בהר ה' יראה, ומשו"ה אפשר לומר "אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל" שאתם מחבבין מצוה זו זכר לעקידת יצחק "והולכין בדרכיו", מעלה אני עליכם כאילו אמרתי לכם לעקוד עצמכם לפני ועשיתם עכ"ל.

יט. וצ"ב מה כונתו "והולכין בדרכיו", דהיכן מצינו במצות שופר שהולכין בדרכיו של עקידת יצחק.

כ. ולפימש"כ ביער"ד מבואר שפיר, דהא כל ענין של עקידת יצחק הוא שאברהם הגיע לדרגה גבוהה של אהבה, שנקרא אברהם אוהבי שביטל רצונו לגמרי מפני רצון ה', וכל רצונו ה' לעשות רצון ה' אף אם יצטרך לעקוד את יצחק, ובפרט לפימש"כ בדרשות הר"ן (הדרוש השישי) דבעקידת יצחק כתיב בפסוק קח נא את בנך יחידך ונא הוא לשון בקשה, היינו דבאמת לא ה' שם ציווי, ורק ה' בקשה מהקב"ה מאברהם שיעקוד את יצחק. וזה ה' הנסיון של העקידה, שאף שלא ה' מוכרח לעקוד שהרי לא נצטווה, בכ"ז אברהם עקד את יצחק מאהבת ה' וכמבואר במס"י שזהו ענין של אהבה לעשות את רצונו של ה' ולא רק מה שנצטווה.

כא. וזה הוא ממש ענין מצות שופר שהוא קבלת מלכותו מרצון ע"י שתובעין בעצמם שידונו אותם, וכל זה רק מפני שזהו רצון ה', וזהו "הולכין בדרכיו", ממש.

כב. וזו היא כוונת רש"י שבמצות שופר "מחבבין את המצוות" וזו היא כוונת הריטב"א "שעושין המצוה בחיבה" "שאתם מחבבין מצוה זו זכר לעקידת יצחק והולכין בדרכיו", והיינו שכל ענין מצות שופר הוא לקבל עול מלכותו מרצון והיינו מאהבה שכל רצונם הוא לעשות רצון ה'.

עירבוב השטן הוא מכח קבלת מלכות ה' באהבה

כג. ויעויין עוד בריטב"א שם (דף ט"ז ב') על הא דאמרינן כל שנה שאין תוקעין בתחילתה מריעין לה בסופה מ"ט דלא איערבב שטן, ע"כ. וכתב שם הריטב"א, שאין הכונה שלא תקעו כלל דהא אמר הטעם משום דלא איערבב שטן ולא אמר משום שלא תקעו, אלא הכונה וז"ל 'אלא ודאי הא דר' יצחק אדלעיל מינה קאי, שכל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מיושב לפי המנהג, ועושין דבריהם על הדין לתקוע מעומד א"נ איפכא, מריעין לה בסופה וכו' משום דלא איערבב השטן' עכ"ל, והיינו דעל הא דלא קיימו המנהג, ורק תקעו מה שמחוייבין מן הדין, מריעין לה בסופה, שאין השטן מתערבב. והיינו כנ"ל, שכל ענין מצות שופר הוא לקבל עול המלכות מרצון ומתוך אהבה, וא"כ הרי בזה צריך לקיים במצוה זו כל מה ששייך להדר, ואם אינו מהדר במצוה זו, א"כ חסר בכל עיקר כונת מצוה זו, דההידור במצות שופר אינו כמו הידור בשאר המצוות, דבכל המצוות ההידור הוא רק תוספת מעלה, אבל במצות שופר ההידור הוא גוף ועיקר המצוה וזהו כל תוכן וצורת המצוה.

כד. ועי' בקונטרס המועדים (בריסק), שמביא ביאור מרן הגרי"ז מהו החובב מצוה בשופר, שהרי אם היו תוקעין על סדר הברכות היו יוצאים גם דין דאורייתא וגם תקנת חכמים לעשות על סדר הברכות, וא"כ אמאי תוקעין גם מיושב, אלא דזהו ההידור שתוקעין ב' פעמים גם מיושב וגם מעומד, עיי"ש, והיינו כנ"ל שכוין שכל עיקר מצוה זו היא קבלת עולו מאהבה ממילא מקיימין אותה בחביבות ובהידור.

רק ישראל יודעים להפוך דין לרחמים בתקיעה

כה. ולפי"ז מבואר כונת המדרש שישראל הם יודעי תרועה, ויודעין לפתות בוראם, והיינו שענין זה לקבל עול מלכות ה' באהבה וברצון זהו שייך רק בישראל ולא בעכו"ם, וכמבואר בארוכה בכמה מקומות שישראל פנימיותם ועצמותם הוא כולו טוב, וכל החטאים שלהם הם לבוש חיצוני ולא מעצם מהותם, וכמש"כ הרמב"ם (פ"ב מהל' גירושין) שישראל בפנימיותם רוצים לקיים המצוות ולכן מועיל כפי' עד שיאמר רוצה אני, דלאחר שכופים יצרם, באמת הם רוצים לקיים המצוות, אבל בעכו"ם לא שייך כל זה, שאצל עכו"ם עצמותם הוא רע, והחטא הוא מעצם מהותם^א. וזהו שיודעים לפתות בוראם, שע"י שמקבלים עולו ברצון ומתוך אהבה מהפך להם מדת הדין לרחמים.

כו. והנה בפיוט ארשת שפתינו אומרים 'מבין ומאזין מביט ומקשיב לקול תקיעתנו', ולהאמור, הרי תקיעת שופר כל ענינה הוא לקבל ברצון מלכות ה' ולא הצפצוף והקול גרידא, ולכן לזה צריך להביט ולהבין האם יש בתקיעה זו קבלת מלכות ה' ברצון.

כז. ובילקוט שמעוני (פ' אמור סימן תרמ"ה) מביא דרשה של תו"כ על ראש השנה - בני ישראל מקרא קודש ואין נכרים מקרא קודש. ובהגהות זית רענן שם (לבעל המג"א) ביאר, דסד"א כיון שראש השנה כל בני אדם נדונים בו ואף הנכרים, ממילא אף הנכרים יתחייבו בתקיעת שופר, קמ"ל, עכ"ד. וצ"ב מהו הקמ"ל, ואמאי באמת נכרים פטורים מתקיעת שופר, והרי גם הם נדונים בר"ה. ולהאמור, הביאור הוא משום שרק ישראל יודעים לפתות את בוראם ולקבל ברצון מלכות ה', וממילא כל ענין של תקיעת שופר שייך רק אצל ישראל. אבל בעכו"ם כיון שלא שייך אצלם ענין של קבלת מלכות שמים באהבה, שיהא רצונם לעשות את רצון ה', לכן לא שייך אצלם כלל ענין של תקיעת שופר.

כח. ועי' בסדור הגר"א (בשיח יצחק על הפסוק זרע ישראל עבדו בני יעקב בחיריו), שהביא מש"כ הרמב"ן (דברים ז') להסביר מדוע בחר ה' בישראל, וז"ל ויבחר בכם מכל

א. ולכן לא שייך אצל העכו"ם תשובה, כמבואר בתנחומא (פר' האזינו) עה"פ ישא ה' פניו אליך, עושה תשובה נושא לו פנים, יכול לכל, ת"ל אליך ולא לאומה אחרת, והיינו שלעכו"ם לא מועיל תשובה, אבל אצל ישראל שהחטא הוא רק לבוש חיצוני, לכן ע"י תשובה הם רוחצים הלכלוך.

העמים שתהיו אתם סגולה ונחלה לו, כי הבחירה בכל מקום ברירה מן האחרים, ואמר הטעם, כי מאהבת ה' אתכם בחר בכם שרואה אתכם ראויים להתאהב לפניו ונבחרים לאהבה יותר מכל העמים. ולא הזכיר בזה טעם מן הבחירה, כי הנבחר לאוהב הידוע לסבול את אוהבו בכל הבא עליו ממנו, וישראל ראויים לכך מכל עם, כמו שאמרו ג' עזים הם, ישראל באומות, או יהודי או צלוב, עכ"ל. והיינו דמעלת ישראל שלכן הקב"ה אוהבם הוא משום שאוהבים אותו ומוכנים למסור נפשם וליהרג על מצוותיו, וזהו ענין של אהבה שרוצים לעשות רצון ה', עד כדי למסור נפשם, ומבטלים לגמרי כל רצונם מפני רצון ה', וממילא רק ישראל יודעים לפתות בתרועה, שרק הם יכולים לעבוד את ה' מאהבה ולקבל מלכותו מרצונם ולתבוע שה' ימלא רצונו ויעשה עמהם דין, ובזכות זה הם זוכים בדין.

כט. ולפי מה שנתבאר עד כאן, מבואר שפיר הא דמזכירים בתפילה שופר של מתן תורה, דהא כיון שנתבאר שכל ענינו של מצות שופר הוא לקבל עול מלכות שמים ברצון ובאהבה, ובאמת זה ה' ממש במתן תורה, וכמו שבארנו לעיל (פרק א') דבמתן תורה ה' ענין כפיית ההר שהגיעו לדרגה גבוהה של הכרת ה' ורצו לעשות רצונו, וזה ה' שופר של מתן תורה, וממילא הוי ענין אחד עם שופר של ר"ה.

ענין השופר שלעתיד לבא

ל. והנה הרמח"ל במאמר החכמה (הובא בשפתי חיים מועדים א' עמ' ק"כ) כתב וז"ל, עוד ענין גדול יש ביום הזה והוא ענין השופר שנצטוינו בו, וזהו כי סגולת השופר בתקיעתו למטה וכוח שרשו למעלה היא להחזיק הטוב ולכפות הרע. ותראה, שמאחר חטאו של אדם הראשון הנה נתערב הטוב ברע ונכבש תחתיו, ובזמן מתן תורה הנה יצא הטוב מתוך הרע ונתגבר ושלט, ואמנם לא הגיע עדיין להיות הוא כובש את הרע תחתיו, אבל הגיע לצאת ממאסרו ולהתחזק בעצמו, ונשאר הרע נפרד ממנו עומד בפני עצמו. אך לעתיד לבוא הנה ישתלם התיקון הזה, והטוב יכבוש את הרע לגמרי, ויהי הטוב שולט בלבד. ואמנם החיזוק הראשון שנעשה לטוב, נעשה ע"י השופר של מתן תורה, והוא ענין קול השופר הולך וחזק. והשלמת התיקון לעתיד לבוא שהטוב ינצח נצוח גמור, גם הוא יהי

ע"י השופר, והוא ענין "יתקע בשופר גדול", ולפי שתיקון זה יהי' גמור מה שלא הי' כמותו, נקרא שופר גדול. ואולם נצטוינו לתקוע בשופר בר"ה לחזק התיקון העשוי כבר במתן תורה ולהזמין העתיד ליעשות לעתיד לבוא, עכ"ל.

שייכות שופר שלעתיד לבא עם שופר של מ"ת ושל ר"ה

לא. הרי מבואר בדבריו כמש"כ, דענין של שופר הוא קבלת המלכות והיינו כפיית ובטול הרע, והיינו שישאר רק טוב, שכל רצונם של ישראל יהיה רק לטוב לעשות רצון ה'. וזה הי' במתן תורה וזה יהי' תקון השלם לעת"ל וזהו שופר של ר"ה.

לב. ובאמת בברכת שופרות הפסוקים הם על מתן תורה וגם על לעתיד לבוא.

לג. [ועי' בסוף רוח חיים מובא שם מהגר"ד טעביל בשם הגר"ח מוולוז'ין להסביר הא דאומרים ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, ההווה לפני העבר. וכתב שם בתוך דבריו, 'אמנם בעולם העשי' הלזה, הנה בטרם חטא אדה"ר וכן בעת שעמדו על הר סיני שפסקה זוהמתן אז הי' גלוי וניכר כבוד מלכותו גם בעולם הלזה וכו' ולזה אנו מבקשים בתפילת ר"ה ובכן תן פחדך וכו' ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם וכו' ורק לעתיד אי"ה לעת קץ אזי נקוה שיבוער הרע הטבעי מכל וכל והרשעה כולה כעשן תכלה ואז יתפשט כבוד מלכותו גם שמה'. וכן בנפה"ח (ש"ב פי"א) כתב וז"ל, ועיינו הרואות בנוסח תפילת ר"ה, שהוא מסודר מראשו ועד סופו רק על כבוד מלכותו יתברך שמו שתתעלה כבתחילה כמו קודם חטא אדם הראשון עכ"ל. וזהו כמש"כ הרמח"ל, דכל ענין תפילת ועבודת ר"ה הוא לקבל עול מלכותו, והיינו לכפות הרע לגמרי, ולעשות רצון ה' לגמרי].

לד. המבואר מכל הנ"ל, שאדם הראשון לפני החטא, כיון שהכיר גדלות הבורא ממילא הגיע לידי אהבת ה' וזיכוך החומר, וכל רצונו היה רק לעשות את רצון ה', וכל עצמותו היה טוב בעצם, ולא היה בו שום תערובת של רע. וזהו קבלת מלכות ה' באופן מושלם, שאין לו כלל רצון עצמי, וכל רצונו הוא לעשות את רצון ה'. וע"י החטא נתערב בו רע וזוהמה, ולא היה עצמותו טוב כמו לפני

החטא. ובמתן תורה הגיעו ישראל למדרגה של זיכוך החומר וביטול הרע, ופסקה זוהמתן מחטא אדה"ר והגיעו למצב של אדם הראשון לפני החטא, וזהו ע"י אהבת ה' שנעשה כל רצונם רק לעשות רצון ה', וזהו ע"י שהכירו את גדלות הבורא. ושוב ע"י חטא העגל ירדו ממעלתן ונתערב בהם רע. ולעתיד לבוא יהיה תיקון השלם, והיינו שכל יושבי תבל יראו ויכירו את גדלות ה' ויגיעו לידי אהבתו, וממילא יזככו את החומר ויהפכו לעצם של טוב, וכל רצונם יהיה רק לעשות את רצון ה', וזהו התיקון הגדול והמוחלט שיהיה לעתיד לבוא, שלא יהיה כלל רע. וזהו ענין של שופר של מתן תורה, וענין שופר של לעתיד לבוא.

לה. ואולי זהו הטעם שאומרים המזמור של למנצח לבני קורח מזמור כל העמים תקעו כף וכו' לפני תקיעת שופר, שהרי מזמור זה ענינו הוא מה שלעתיד לבוא כל העמים יכירו את ה' ויהי' התיקון הגדול של כל הבריא, והכל ע"י השופר וכו"ל.

לו. ובר"ה שהוא היום שנברא אדם הראשון ונזדכך חומרו במה שהכיר את גדלות ה' והגיע לאהבתו, ורצה רק לעשות את רצונו, והרי זה קבלת מלכות שמים באופן מושלם, שאין לו שום רצון עצמי. וביום זה חוזרות ההארות של גילוי מלכות ה' וקבלת מלכותו. ולכן ע"י השופר גם ישראל חוזרין למצב זה, וע"י השופר הם מקבלים מלכות ה' וכמש"נ, שבתקיעת השופר הם תובעים שיעשו עמהם דין, משום שכל רצונם הוא שיתקיים רצון השי"ת לעשות עמהם דין.

לז. וכל זה נעשה דוקא ע"י השופר, דכיון שכל ענין זה של תיקון העולם הוא שכיון שע"י אהבה רוצין לעשות את רצון ה' ומבטלין כל רצון עצמי, וזהו ענין של קבלת מלכות, לכן נעשה דבר זה ע"י שופר, שכן דרך המלכים שע"י תקיעת שופר מקבלין עליהם המלכות.

לח. וזהו הענין שכל מהותו וענינו של ראש השנה הוא השופר, משום שהשופר הוא הכרזת קבלת המלכות.

תקיעת שופר כלפנים - דבקות בה'

לט. והנה בראש השנה (דף כ"ו א) איתא כל השופרות כשרין חוץ משל פרה, וכמו שאין כהן גדול משמש בבגדי זהב בפנים, בקודש הקדשים, משום שאין קטגור

נעשה סנגור, כן שופר כיון שלזכרון הוא, הרי הוא כלפנים. וצ"ב מהו הכוונה ששופר הוא כלפנים.

מ. ולמש"כ אפשר דהכוונה, דהנה בפנים, שהוא קודש הקדשים הרי שם הוא מצב ובחינה של לפני ה'. וגם שופר הוא בחינה של לפני ה', שהרי בארנו שענינו של שופר הוא שמזכך את החומר ומבטל הרע, ונעשה אוהב ודבוק, וכל רצונו הוא רק לעשות את רצון ה', שזהו ענין של דבקות תמידית, (וכפי שיבאר להלן פרק ג') ובודאי שדבקות תמידית הוא בחינה של לפני ה'. וזה הכוונה ששופר הוא כלפנים.

מא. ואפשר שלכן תוקעין על הבימה במקום שקוראים בתורה, שהרי האופן להתדבק בהקב"ה הוא ע"י התורה, וכדאיתא בזוה"ק שקוב"ה ואוריתא וישראל חד הוא, והרי זהו כל ענינו של שופר להתדבק בה' ולהיות בבחינה של לפני ה', ולכן תוקעין על הבימה.

מב. ולפי הנ"ל זוהי עבודת ר"ה, שצריך לקבל מלכותו, היינו להכיר גדלותו וע"י זה להגיע לדרגה גבוהה של אהבה, שרצונו הוא שיתקיים רצונו יתברך, ואם רצונו הוא לעשות דין, הרי גם רצונו הוא שיעשה עמנו דין, ואנו תוקעין בשופר ותובעין שיעשה עמנו דין, וזוהי קבלת המלכות האמיתית והשלימה.

ההכנעה לה' מתוך הכרה בגדלותו, היא סיבה לזכות בדין

מג. [ובאמת בזה שמכיר גדלות הבורא, וממילא יודע שהכל מאיתו ית', יש בזה גם סגולה ועצה לזכות בדין, וכעין שכתב המבי"ט בספר בית אלוקים בבאור ענין התפילה, שלכאורה קשה דמהו ענין של תפילה, והרי הקב"ה יודע מה חסר לו. אלא שהענין הוא שבזה גופא שמכיר שהכל מאיתו ית' לכן ה' עוזרו. וכן איתא בחז"ל על הפסוק השמיעני את קולך, שהקב"ה מביא הצרה כדי שיכירו שהכל מאיתו ית' וישימו מבטחם רק בה'. וכעין זה כתב בנפש החיים סגולה להנצל מכל רע, ע"י שמתבונן שכל הכוחות הם רק מאיתו ית', ואין שום כח אחר חוץ ממנו. ועפ"ז גם בראש השנה, כיון שמכיר בגדלות ה' זו סיבה לכך שהקב"ה יזכהו בדין].

מד. ומרן הגרי"ז היה מביא מש"כ ר' שלמה אבן גבירול בפיוט "כתר מלכות" וז"ל אלוקי, אם עווני מנשוא גדול, מה תעשה לשמך הגדול, ואם לא אוחיל לרחמך, מי יחוס עלי חוץ ממך. לכן, אם תקטלני לך איחל, ואם תבקש לעווני, אברח ממך אליך ואתכסה מחמתך בצילך עכ"ל. וכן כתב הרמב"ם בפרוש המשנה (פ"ד דר"ה) וז"ל לא היו קורין הלל לא בראש השנה ולא ביום הכיפורים לפי שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מה' ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו עכ"ל.

מה. וצ"ב מהו ענין זה שבורחין ממנו אליו, והרי הוא דבר והיפוכו, ואם בורחים ממנו איך מתקרבים אליו.

ואפשר דהביאור הוא, שהרי הטעם שבורחים ממנו הוא משום שמכירים גדלותו ורוממותו ויראים מפניו, וממילא כיון שמכירים גדלותו הרי זהו גופא קירוב גדול לה' שמכירים גדלותו והדר גאונו, ועצם הברירה היא היא הקירוב אליו.

מו. ובפרט לפי מש"כ שע"י שמכירים גדלותו מגיעים לאהבה הענין מוטעם ביותר, שהרי ע"י האהבה נעשים דבוקים בו וכמש"כ, אם כן הברירה ממנו, כלומר הכרת רוממותו היא עצמה הגורמת לאהבה שהיא דביקות בו, והרי הברירה מביאה לחסות בו ולהיות דבוקים בו.

ב. והנה מאחר שנתבאר שעבודת היום היא לעבוד את ה' מאהבה, ושיהיה רצונו כרצונו, אל יאמר הקורא בליבו, שהרי מידה זו היא נחלת יחידים, ואיך אבוא אני הקטן למידה זו. שמחשבה זו שגגה היא והאמת אינו כן, דהנה הרי מצות אהבת ה' היא מצות עשה וחובה גמורה. וכ"כ הרמב"ם (בפ"ב מיסוה"ת ה"א), הקל הנכבד והנורא הזה, מצוה לאהבו וליראה ממנו, שנאמר ואהבת את ה' אלוקיך, ונאמר את ה' אלוקיך תירא, עכ"ל.

ובודאי שאין זה מצוה רק ליחידים, ובודאי שמצוה זו ראויה לכל אחד, והן אמנם שלקיים מצוה זו של אהבת ה' בשלימות היא מדריגה גבוהה, אמנם גם קיום מצוה זו שלא בשלימות גם כן חשיב קיום מצות אהבה וכבר כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק י' הלכה ו') וז"ל אינו אוהב את הקב"ה אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעה תהיה האהבה, אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה, עכ"ל, הרי דגם אם אוהב מעט חשיב קיום של מצוה זו, והוא בבחינת אוהב.

וכל אחד אם יתבונן במאורע של השגחה פרטית שארע עמו, שכפי שנתבאר לקמן פרק ג', הרי רואה בזה את גדלות ה' באופן מופלא, וכמש"כ הרמב"ם שע"י שמתבונן בגדלות ה' בא לידי אהבה, ועוד מלבד זה, הרי כיון שרואה בזה את השגחת ה' עליו במיוחד, שזהו מכח אהבת ה' אליו, וכמש"כ בזוה"ק שאם האדם היה יודע כמה גדולה אהבת ה' אליו היה נמשך להשי"ת באהבה עצומה, בודאי יתעורר בו רגשי קודש של אהבת השי"ת.

ועוד, בהתבונן ברוב הטובות שעשה ועושה עמו הקב"ה, וכמש"כ במס"י (פרק ח') בביאור איך יקנה האדם את מידת הזריזות, וכתב וז"ל ואמנם מה שיוכל להגביר ההתעוררות בזה, הוא ההסתכלות ברוב הטובות שהקב"ה עושה עם האדם בכל עת ובכל שעה, והנפלאות הגדולות שעושה עמו מעת הלידה עד היום האחרון, כי כל מה שירבה להסתכל ולהתבונן בדברים אלה, הנה ירבה להכיר לעצמו חובה אל הקל המיטיב לו, וכו' וכו' והנה אין לך אדם באיזה מצב שימצא, אם עני ואם עשיר, אם בריא ואם חולה, שלא יראה נפלאות וטובות רבות במצבו וכו' וכו' עכ"ל.

והרי כל לב יודע מרת נפשו, ויודע הוא כמה הרבה להמרות את השי"ת שכ"כ מיטיב עמו, ובהתבונן בזה שאעפ"כ ובכ"ז הקב"ה מיטיב עמו ואוהבו בלי גבול, בודאי יתעורר בו רגשי אהבה להשי"ת, וכל מעט של אהבה להשי"ת חשיב לאדם בחינה של אוהב.

ועוד, שהרי כתב בשערי תשובה (בתחילת שער הראשון) וז"ל והתבאר בתורה, כי יעזור ה' לשבים כאשר אין יד טבעם משגת, ויחדש בקרבם רוח טהור להשיג מעלת אהבתו, שנאמר, ושבת אל ה' אלוקיך וגו' וגו' ומל ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלוקיך וגו' להשיג באהבתו עכ"ל.

הרי שהקב"ה הבטיח לכל מי ששב אליו שיתן בליבו אהבתו יתברך.

מבואר מכל הנ"ל שכל אחד ראוי למצוה זו אם רב ואם מעט, ובפרט בעיצומו של יום ראש השנה, ובמיוחד בזמן תקיעת שופר, שאז כל אחד מתעלה למדריגה רוחנית גבוהה, בודאי שאם יתבונן בכל הנ"ל בודאי יבוא לידי אהבת ה' אם מעט ואם הרבה, והרי בראש השנה איכא ענין מיוחד של "באשר הוא שם" כמבואר בר"ה דף ט"ז ע"ב.

פרק ג' א

ענין גילוי מלכות ה'

מלך על כל העולם כולו

א. הנה עד עכשיו התבאר ענין של קבלת מלכותו. אמנם יש עוד ענין, של גילוי והכרת מלכות ה', ומלכות ה' בגילוי.

ב. והנה בתפילות ר"ה כל הבקשות והתחינות הם לגילוי מלכותו, וכמש"כ לעיל בשם הרמח"ל והגר"ח מוולוז'ין, דלעתיד לבוא יהי' התקון השלם של גילוי מלכותו, והתפילות הם שיגלה מלכותו. והנה צריך לבאר מהו ענין זה של גילוי מלכותו, וברמח"ל שהבאנו לעיל (וכן בשם הגר"ח) שלפני חטא אדה"ר וכן לעת"ל כשטוב ישלוט והרע יתבער מהעולם, בזה יהי' תקון הבריאה וגילוי כבוד מלכותו. ועדיין צריך לבאר מדוע כשיש חטא ורע ליכא גילוי מלכות, וכשיש מצב של טוב איכא גילוי מלכות, וכן צריך לבאר הא דאיתא דשכינתא בגלותא, ושכינתא בגלותא וצער השכינה הוא בזה שליכא גילוי וכל העמים אינם מכירים מלכותו, וצ"ב דכי מה צריך הקב"ה כביכול שיכירו כח מלכותו, והרי אם תצדק מה תתן לו.

גילוי מלכות ה' הוא ע"י ישראל

ג. ואפשר דהענין הוא כך, דהנה מבואר דכל גילוי מלכותו הוא דוקא ע"י ישראל, וכמבואר ברמח"ל (דרך השם ח"ב פ"ד) דלא נדחה האדם הראשון לגמרי מפני החטא, ורק אומות העולם נדחו לעולם למצב של אחר החטא, אבל ישראל נבחרו להיות האדם השלם המכיר את בוראו, ותכלית ישראל הוא לגלות כבוד מלכותו, וכ"כ הגר"א (על אגדות דרבב"ח) וז"ל ארז"ל שאין השם השלם ואין הכסא שלם עד שיגאלנו, וענין כסאו ידוע כי גדולת הקב"ה ומלכותו עם ישראל הוא, וכשהן בשפלות ובגלות אין מלכותו שלימה, ולכן אמרו בקריעת

ים סוף ה' ימלוך לעולם ועד, כי אין מלך בלא צבא, ואין נקרא ה' צבקות עד שיגאל את צבאו וימלוך עליהם, עכ"ל.

ד. ובאמת כבר מבואר כן במשנה בתמיד (פ"ז מ"ד) בשישי היו אומרים ה' מלך גאות לבש, וכבר הבאנו לעיל (מהגמ' בר"ה) שהוא משום שגמר מלאכתו ביום הששי, והרמב"ם ביאר דהיינו משום שייצר את האדם ביום הששי שמבין גדלות הבורא, וכ"כ הגר"א במשנה בתמיד שבאלף הששי יהי' ה' עלינו למלך והיתה לה' המלוכה, והיינו שגילוי המלכות תהי' ע"י שהקב"ה ימלוך על ישראל.

ה. וכן מפורש בספרי (דברים ל"ג ה') עה"פ ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל וז"ל, כיוצא בו אתה אומר זה א-לי ואנוהו כשאני מודה לו הוא נאה, וכשאיני אני מודה לו כביכול בשמו הוא נאה? כיוצא בו אתה אומר ואתם עדי נאום ה' ואני א-ל, כשאתם עדי אני א-ל, וכשאיני אתם עדי איני אני א-ל, כיוצא בדבר אתה אומר אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים, אלמלא אני לא היית יושב בשמים, ע"כ. והיינו כנ"ל שכל גילוי מלכות שמים הוא רק ע"י ישראל, ועי' רמב"ן (דברים ל"ב כ"ו) שכל גילוי מלכות ה' הוא על ישראל, (ועי' לקמן פרק ד' שהבאנו לשון הרמב"ן).

תכלית הבריאה היא להיטיב לאדם שיתענג על ה'

ו. וצריך ביאור בכל זה, אמאי דוקא ע"י ישראל מתגלה מלכותו.

ואפשר דהביאור הוא כך, דהנה הא ודאי ברור שאין הקב"ה צריך לזה שיכירו כח מלכותו, ואם תצדק מה תתן לו. אמנם הענין הוא, שהרי הקב"ה הוא מקור הטוב והרחמים וההטבה, ורצונו להיטיב עם ברואיו, וכל תכלית היצירה כולה הוא רק להיטיב עם ברואיו, והנה הטוב הגדול ביותר הוא להתענג על ה', וכמש"כ במס"י שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה', והנה כדי להגיע לדרגה זו של להתענג על ה', צריך להיות קרוב אל ה' ודבוק בו, דאם אינו קרוב אליו ודבוק בו היאך יתענג עליו.

ז. והנה הרי ענין של דביקות בה' הוא כמבואר בפתיחה לספר אהבת חסד (בסוף ההג"ה) שהוא ענין של אהבה תמידית. והרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פרק נ"א) כתב

להסביר את ענין השמירה מהפגעים שמבואר בתהילים במזמור יושב בסתר עליון (פרק צ"א), כי הסבה לשמור מהפגעים הוא מחמת מה שכתוב בפס' "כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי", וכתב וז"ל, וכאילו אמר, זאת השמירה באיש הזה היא בעבור שידעני וחשק בי אח"כ, וכבר ידעת ההפרש בין אוהב לחושק, כי הפלגת האהבה עד שלא תשאר מחשבה בדבר אחר אלא באהוב ההוא, הוא החשק, עכ"ל, והיינו כנ"ל שאהבה תמידית היא ענין של חשק, וזה יותר מאהבה סתם, וזהו ענין של דביקות, והנה ע"י האהבה והדביקות הוא נהי' קרוב ודבוק בה' ומתענג על ה' וזוהי תכלית היצירה.

ח. והנה כל כמה שיותר מכיר ומשיג גדלות הבורא כך יותר אוהב וכמש"כ הרמב"ם (בה' יסודי התורה) דע"י שמכירים גדלות הבורא מגיע לידי אהבה, וכך יותר דבוק ומתענג. וכן כתב עוד (בהל' תשובה פ"י ה"ו) וז"ל אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידענהו, ועל פי הדעה תהי' האהבה, אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה, לפיכך צריך האדם לייחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ובתבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג, כמו שביארנו בהל' יסודי התורה, עכ"ל.

ט. הרי ככל שירבה להכיר בגדלות ה', כך תגדל אצלו האהבה. וככל שתגדל האהבה כך תגדל הדביקות והעונג.

השגחה פרטית מיוחדת לעובדי ה'

י. והנה מבואר ברמב"ם וברמב"ן שהעובדים את ה' מאהבה זוכין להשגחה פרטית מיוחדת. כ"כ הרמב"ן בפ' וירא (פי"ח פסוק י"ט) עה"פ כי ידעתי וז"ל והנכון בעיני כי הוא ידיעה בו ממש, ירמוז כי ידיעת השם שהיה השגחתו בעולם השפל היא לשמור הכללים, וגם בני האדם מונחים בו למקרים עד בא עת פקודתם, אבל בחסידיו ישים אליו לבו לדעת אותו בפרט, להיות שמירתו דבקה בו תמיד, לא תיפרד הידיעה והזכירה ממנו כלל, כטעם לא יגרע מצדיק עינו עכ"ל.

יא. ועוד מבואר בדבריהם, שככל שיותר יאהבו כן תהיה בהם השגחה יותר מיוחדת, שהרי גם בהשגחה יש דרגות בלי גבול, וכפי גודל האהבה כן תגדל הנהגת ההשגחה. שהרי הרמב"ם במו"נ (ח"ג פי"ז) כתב שההשגחה נמשכת אחר

השכל ומדובקת בו, וכפי מה ששיגהו מן השכל ישיגהו מן ההשגחה, וכ"כ שם בפרק י"ח וז"ל ולא תהיה אם כן ההשגחה האלוקית בבני אדם כולם בשווה, אבל יהיה יתרון ההשגחה עליהם כיתרון שלימותם האנושי זה על זה וכו' ותהיה השגחתו בחסידים ובטובים כפי חסידותם וישרונם עכ"ל. וכ"כ שם (בפנ"א) שלפי מה שלא יסור שכלו מה' תמיד, תהיה ההשגחה בו תמיד, וכ"כ הרמב"ן באיוב (ל"ז ז') וכפי קרבתו להידבק באלוקיו יתשמר שמירה מעולה, עכ"ל.

השגחה פרטית היא בבחינת נס נסתר

יב. והנה ברמב"ן בכמה מקומות מבואר שהנהגה בהשגחה פרטית הוא בבחינת נס נסתר, וכדלהלן.

שז"ל הרמב"ן בפ' לך לך (י"ז א') כי בו יעשו הנסים הנסתרים לצדיקים, להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב ולפדותם במלחמה מיד חרב, ככל הנסים הנעשים לאברהם ולאבות, וככל הבאים בתורה בפר' אם בחוקותי ובפר' כי תבוא בברכות ובקללות שכולם נסים הם, כי אין מן הטבע שיבואו הגשמים בעתם בעבדינו האלוקים, ולא שיהיו השמים כברזל כאשר נזרע בשנה השביעית, וכן כל היעודים בתורה. אבל כולם נסים ובכולם תתנצח מערכת המזלות אלא שאין בהם שינוי ממנהגו של עולם כנסים הנעשים ע"י משה רבנו בעשר המכות ובקריעת ים סוף והמן והבאר וזולתם שהם מופתים משנים הטבע, עכ"ל.

יג. וכן כתב בסוף פר' בא שזהו מהנסים הנסתרים. וכן כתב בפר' וארא (ו' ב') וז"ל בענין הכתוב כי נראה לאבות בשם הזה שהוא מנצח מערכות השמים ולעשות עמם נסים גדולים שלא נתבטל מהם נוהג העולם, ברעב פדה אותם ממות, ובמלחמה מידי חרב, ולתת להם עושר וכבוד וכל טובה, והם ככל היעודים בתורה בברכות ובקללות, כי לא תבוא על האדם טובה בשכר מצוה או רעה בעונש עבירה רק במעשה הנס, ואם יונח האדם לטבעו או למזלו לא יוסיפו בו במעשיו דבר ולא יגרעו ממנו, אבל שכר כל התורה בעוה"ז ועונשה הכל נסים והם נסתרים, יחשב בהם לרואים שהוא מנהגו של עולם, והם באמת עונש ושכר באמת עכ"ל.

יד. הרי מבואר ברמב"ן, שענין של השגחה הוא נס נסתר, שהרי לפי הטבע אין סיבה שיבוא לו רע אם יתרחק מהבורא, או שכר אם יתקרב לבורא, אלא הכל בחינת נס.

טו. וצריך לבאר אמאי הוא בגדר של נס, והרי הוא רק ענין של שכר ועונש, [ואין כוונת הרמב"ן שכל טבע הוא ג"כ נס, שהרי כתב שענין של השגחה הוא חוץ מגדר הטבעי].

עומק הנס שבהנהגת השגחה פרטית

טז. והנה ענין זה של השגחה פרטית הוא ענין רחב וגדול שצריך אריכות גדולה. אמנם מה שנוגע לענינינו ניגע בו בקצרה בראשי פרקים בלבד.

יז. דהנה הרי השגחה פרטית ענינו הוא ההיפך ממקרה, והיינו שכל המאורעות שבאין על האדם אינם במקרה אלא בהשגחה ובחשבון הכל לפי מעשיו, והכל לפי ענין של שכר ועונש, וכפי שיתקרב האדם אל השי"ת כן יגיעהו הטוב, וכפי שיתרחק מהשי"ת כך יגיעהו עונש.

יח. ואילו הרשעים הקב"ה מניחם למקרים והם מונהגים עפ"י מהלך טבעי של עולם כמנהגו נוהג, והכל במקרה ע"י מהלך של סיבה ומסובב. אבל בצדיקים כל המאורעות שבאין עליהם הם עפ"י מצבם הרוחני כפי התקרבותם אל ה'. ואם לפעמים נכשלים בחטא הקב"ה מיד מביא עליהם עונש.

יט. ולפי"ז הסבר דברי הרמב"ן במה שכתב שהשגחה פרטית הוא נס נסתר, הוא, שהנה עפ"י המהלך של טבעו של עולם הרי כל המאורעות הולכים במהלך של סיבה ומסובב, שמאורע זה מסבב ומביא מאורע שאחריו וכן כל המאורעות, והכל הולך עפ"י טבע בלי איזה סיבה רוחנית שתביא את המאורע הזה, אלא כל מאורע מכריח ע"י סיבה ומסובב שיבוא המאורע שאחריו. והנה בהנהגה של השגחה פרטית, הרי המאורעות הם מסיבה רוחנית לפי מצבו של האדם ולפי קירובו וריחוקו מהשי"ת, וכשמתקרב להשי"ת הרי יארע לו מאורע טוב וכן להיפך. והנה הרי בעיני בשר נראה שהכל הולך עפ"י טבע ומנהגו של עולם, וכמש"כ הרמב"ן "יחשב בהם לרואים שהוא מנהגו של עולם", כלומר שלפי מהלך של סיבה ומסובב הרי מוכרח שכך יהיה בלי קשר למצב הרוחני של

האדם. ובכ"ז הרי המציאות היא שכל מה שאירע הוא מתאים גם לפי מצבו הרוחני, והיינו שמה שאירע מצד סיבה ומסובב שהוא מוכרח בגלל המאורע שקדם לו, בכ"ז אף שהוא מוכרח כך להיות עפ"י טבע, בכ"ז הרי זה בדיוק מתאים בדקדוק לפי מצבו הרוחני שכך אירע משום מצבו הרוחני, והסיבה האמיתית למסובב היא מצבו הרוחני ולא הסיבה הטבעית. והוא באמת פלא עצום, שהמאורעות לטובה או להיפך הם מחמת קירובו או ריחוקו מהשי"ת ומחמת גמול ועונש, ובכ"ז המאורעות הללו ניסתבבו ע"י מהלך טבעי ומוכרח של סיבה ומסובב, ומחמת המהלך של סיבה ומסובב צריך להיות כן בלי קשר לגמול ועונש. ובכ"ז כשיש מהלך של השגחה פרטית הרי תמיד שני אלה מתאימים בדקדוק נפלא, גם שמאורע זה אירע משום גמול וגם שמאורע זה אירע משום ההכרח של סיבה ומסובב.

כ. ולדוגמא אדם שהמרה את פי ה' ואירע לו מאורע של עונש, וכשחוזר בתשובה המאורע הקודם של עונש גורם ומסבב את המאורע של עכשיו שיהיה בבחינת שכר וגמול, וזהו פלא, שהרי הסיבה שגורמת ומסבבת המאורע של עכשיו היא סיבה טבעית, ומבחינת הטבע היא מכריחה את המסובב העכשיוי גם בלי שחזר בתשובה, והסיבה למאורע של עכשיו [שהוא שכר] כבר היה לפני שחזר בתשובה, ואיך זה קשור למצבו הרוחני, וזהו פלא נגד הטבע.

כא. והנה הרי אין סוף למספר המאורעות שקורים בעת ובעונה אחת, שעפ"י מהלך של סיבה ומסובב כולם קשורים זה בזה, ומאורע אחד מכריח את השני, וכל המאורעות הללו גם מתאימים עם המצב הרוחני של כל הנוגעים בדבר, וכשמצבם הרוחני משתנה גם המאורעות משתנים, והשינוי הוא גם מתאים עפ"י המהלך של סיבה ומסובב, שזהו באמת פלא ומופת עצום מנוגד לכל מהלך טבעי.

כב. ודוגמא לדבר הוא הנס של פורים, כמבואר בספרים שהיה בחינה של נס נסתר, שכל המהלך היה באופן טבעי, ורוב הדברים כבר ארעו עוד לפני גזירת המן, וכדאיתא בחז"ל שהקב"ה הקדים רפואה למכה. וכל המאורעות הללו במהלך של סיבה ומסובב, באמת היו במהלך של גמול ועונש, והכל התאים בדקדוק לפי מצבם של ישראל, וכשחזרו בתשובה הכל התאים שנהפך לטובה, וכל המהלך הטבעי והמוכרח של סיבה ומסובב הכל התאים לפי מצבם הרוחני של ישראל, אשר זהו באמת פלא עצום, ולכן כתב הרמב"ן שזהו נס, אלא שזה

נס נסתר מפני שכל המאורעות שאירעו נסבבו והלכו לפי טבעו ומנהגו של עולם.

כג. וכ"כ הרמח"ל בדעת תבונות (סימן ק"ע עמוד קצ"ג) וז"ל, והאמת צריך שתדע הקדמה וכו', כי אפ' בזמן שהאדון ב"ה רוצה להנהיג את עולמו בהנהגת המזל שזכרנו, הנה הוא מחזיר ומסבב הדברים, שאפ' מה שצריך לבוא לפי המזל, יבוא מתוך דרכי הנהגת השכר והעונש וכו', אבל כך הוא המידה, שהקב"ה מרכיב שתי ההנהגות אלה ביחד, ואף גזירת המזל לא יבואו אלא על ידי ענין מה המתייחס אל השכר והעונש שיוכלו להיתלות בו עכ"ל.

כד. הרי כתב כמש"כ שאף שיש מהלך של מזל, בכ"ז הוא מתאים עם המהלך של גמול ועונש, וזהו פלא עצום ובחינה של נס, שאין זה כלל בטבע שהמצב של הכרח של הטבע יהיה קשור לגמול ועונש, שהרי אם זה הכרח של טבע א"כ הרי הוא מוכרח מצד עצמו של הטבע של סיבה ומסובב, ואיך יהיה זה משום גמול ואיך זה מתאים עם המצב של הגמול, ולא עוד אלא שהרי באמת הגמול והעונש הוא הסיבה האמיתית למהלך של הטבע וזהו ממש פלא ונס שלא כדרך הטבע כלל.

כה. ובמדרש תנחומא (פ' וישב אות ד'), זש"ה לכו חזו מפעלות אלוקים נורא עלילה על בני אדם, א"ר יהושע בן קרחה אף הנוראות שאתה מביא עלינו, בעלילה אתה מביאן וכו' [עיי"ש כמה דוגמאות], וכן הוא ביוסף וכו', וא"ר יודן, היה הקב"ה מבקש לקיים גזירת ידוע תדע, והביא עלילה לכל דברים אלו, כדי שיאהב יעקב את יוסף וישנאוהו אחיו וימכרוהו לישמעאלים ויורידוהו למצרים וישמע יעקב שיוסף חי במצרים וירד עם השבטים וישתעבדו שם וכו', כך הקב"ה היה מבקש לקיים גזירת ידוע תדע, והביא עלילה לכל אלו הדברים, וירדו למצרים ופרעו את השטר. לכך נאמר ויוסף הורד מצרימה, הוי נורא עלילה וגו'.

כו. מבואר במדרש ענין זה, שבאמת הסיבה הרוחנית של גזירת ידוע תדע היא הסיבה לכל המהלך הטבעי והמוכרח של סיבה ומסובב שירדו למצרים.

גילוי המלכות בהנהגת השגחה פרטית

כז. ובאמת בהתבוננות בזה הוא מהדברים הפלאיים ביותר, וזהו גילוי מלכות באופן מופלא מאד, שהרי בלי השגחה פרטית כשהעולם כמנהגו נוהג והכל נתון למקרים, לא ניכר כ"כ מלכותו. משא"כ במצב של השגחה שרואים עין בעין את יד ה' בכל דבר בזה ניכר לעיני כל גילוי מלכותו.

גילוי מלכות כשיש ביעור הרע

כח. וזהו הביאור בדברי הרמח"ל שיש גילוי מלכות דוקא כשיש ביעור הרע, והטעם שכשאין תשוקה לרע והכל הוא טוב בעצם ויש רק תשוקה ורצון לעשות את רצון ה' שזוהי מידת האהבה אזי יש הנהגה של השגחה פרטית ואז יש גילוי מלכות.

כט. והנה דעת הרמב"ם במו"נ ח"ג פרק י"ז וכן דעת הרמב"ן באיוב פרק ל"ו ז' וכן כתב הרמח"ל במאמר העיקרים פרק בהשגחה שיש השגחה פרטית רק על אדם, אבל על בע"ח יש רק השגחה כללית לקיום המין, או עד כמה שזה נוגע לאדם. ובספורנו סוף פר' תזריע כתב שעל אומות העולם אין השגחה פרטית. ומובא בשם הבעש"ט ויש אומרים שכן דעת הגר"א שיש השגחה על כל הברואים ואפילו על צומח ודומם. אמנם מה שנוגע לענינינו הרי לכו"ע גם אם יש השגחה על כל הברואים הרי בכ"ז לא ניכרת ההשגחה לעיני האדם וממילא אין גילוי מלכות ע"י השגחה עליהם, ורק בהשגחה פרטית שיש על ישראל וצדיקים שהיא גלויה לעיני כל וניכרת לעיני האדם בזה רואים את יד ה' וגילוי מלכותו.

ל. ולכן רק ביום הששי שנברא האדם והכיר והשיג מלכותו ועבד את הקב"ה מאהבה, ובזה איכא השגחה פרטית, והרי רק על האדם יש השגחה פרטית הניכרת לעיני כל [משא"כ על בע"ח] וממילא איכא גילוי מלכותו. אבל לפני יצירת האדם, כיון שאין על בע"ח השגחה פרטית או שאין השגחה ניכרת, ממילא ליכא גילוי מלכותו.

רק בישראל אפשרי גילוי המלכות שבהשגחה פרטית

לא. והנה כיון שהתבאר שגילוי מלכותו הוא ע"י ההנהגה של השגחה פרטית, ממילא מובן מדוע גילוי מלכותו הוא בדוקא ע"י ישראל.

לב. דהנה ענין זה של השגחה פרטית הרי זה שייך רק בישראל שיש בהם השגחה הניכרת^א, שבעכו"ם אין השגחה פרטית, וכיון שבישראל יש השגחה פרטית, וכל ענין של השגחה פרטית הוא שהקב"ה מודד לאדם כפי מעשיו והכל באופן שעולם כמנהגו נוהג, וכשאחז"ל עה"פ ה' צלך, שזהו דבר מופלא מאד שלא עפ"י טבע כלל, לכן רואים בזה גילוי מלכותו במופלא.

גילוי המלכות לעתיד לבא גם הוא בהנהגת השגחה פרטית

לג. והנה בכל הנהגה של השגחה יש גילוי מלכות ה', אמנם לפי גודל ההשגחה כך יגדל גילוי המלכות, והנה לעתיד לבוא שישראל יבטלו הרע, וכל רצונם יהא רק לעשות את רצון ה' ויגיעו לידי אהבת ה' במופלא ממילא תהיה בהם השגחה תמידית באופן מופלא ביותר, ואז יהיה גילוי מלכות באופן מופלא וזה יהיה התיקון הגדול שלעתיד לבוא.

א. והנה בפ' וזאת הברכה כתיב ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, וברש"י שם כתב בהתאספם יחד באגודה אחת ושלוש ביניהם הוא מלכם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם. עכ"ל. וצ"ב דמה שייך מלכות ה' על ישראל דוקא כשיש שלום ביניהם. והביאור, דהא מלכות ה' הכונה לגילוי מלכותו על ישראל והיינו ע"י השגחה פרטית על ישראל. והנה החפצא של ישראל הוא רק ע"י התורה, וכמבואר שישראל קבלו שם ישראל במתן תורה, בסיני, שהרי אז נכנסו לברית ולגירות במילה וטבילה והרצאת דמים, וכלשון הרס"ג, 'אין אומתינו אומה אלא בתורתה'. וכן כתב בחינוך (מצוה ש"ו) וז"ל, לפי שכל עיקרן של ישראל אינה אלא התורה, והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה וכו' עכ"ל. וכן כתב שם במצות הקהל (תרי"ב) לפי שכל עיקרן של עם ישראל היא התורה, ובה יפרדו מכל אומה ולשון להיות זוכין לחיי עד תענוג נצחי שאין למעלה ממנו בנבראים, עכ"ל. וכדי לזכות לתורה צריך דוקא שלום ואחדות וכדכתיב ויחן שם ישראל ודרשו חז"ל כאיש אחד בלב אחד וא"כ הרי נמצא דע"י שלום ואחדות זוכין לתורה וממילא ע"י התורה נעשין חפצא של ישראל וממילא על ישראל איכא השגחה פרטית, וממילא איכא גילוי מלכות ה'.

לד. וכן כתב הרמב"ן בפר' בחוקותי (כ"ו י"א) באריכות. וז"ל, ואע"פ שהם נסים נסתרים שעולם כמנהגו נוהג עמהם, אבל הם מתפרסמים מצד היותם תמיד לעולם בכל הארץ וכו', אבל שתהי' ארץ אחת כולה, ועם אחד תמיד, בדרת הגשם בעיתו, ושובע ושלוה ושלוה ובריאות וגבורה ושברון האויבים, בענין שאין כמוהו בכל העולם, יודע לכל כי מאת ה' היתה זאת. ועל כן אמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך. והיפך זה יהי' בקללות בעונש הארץ וכו', ויתפרסם הנס בהיותו תמיד קיים בכולם. ע"כ כתוב, ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה וכו', רק בארץ ההיא יתמהו וישאלו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, כי כולם יראו וידעו כי יד ה' עשתה זאת וכו'. והכלל, כי בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג ענינם בטבע כלל עכ"ל.

לה. מבואר בדבריו, שעתיד לבוא תהיה השגחה תמידית על ישראל באופן מופלא, וע"י זה יכירו כל העמים ויראו את גדלות ה' ויהיה גילוי מלכות באופן מופלא.

לו. וזהו הענין של שכינתא בגלותא וצער השכינה. שהקב"ה הוא מקור הטוב וההטבה, ורצונו הוא להיטיב לברואיו, ולכן ברא את עולמו כדי להיטיב, וההטבה הגדולה ביותר היא שיתענגו על ה', והעונג הגדול הוא להיות קרוב ודבוק בה' [שאם אינו דבוק וקרוב איך יכול להתענג ממה שאינו קרוב ושייך אליו], והענין של דביקות הוא אהבה תמידית וכמש"כ בשם הח"ח, שע"י האהבה נעשה דבוק, וכדי לאהוב את ה', צריך להכיר את ה' ולדעת את גדלותו ורוממותו, וכמבואר ברמב"ם, וכדי להכיר רוממות ה' צריך להתבונן בגדלותו, וזה שייך ע"י שהקב"ה מראה ומגלה את כחו וגדלותו ורוממותו, וע"י השגחה פרטית מתגלה ביותר גדלותו ורוממותו וכוחו. וזהו התקון הגדול של היצירה שיתגלה כבוד ה' לעתיד לבוא ע"י השגחה פרטית, וזה דוקא ע"י ישראל שבהם שייך ענין של השגחה פרטית. ולעתיד לבוא שישראל יעקרו ויבטלו הרע לגמרי ורצונם יהיה רק לעשות את רצון ה' שזוהי מידת אהבת ה', ויהיו דבוקים בה', תהיה עם ישראל הנהגה של השגחה פרטית, ובזה יהיה יותר גילוי כבוד מלכותו יתברך, ויותר יכירו ישראל את כח מלכותו, ויגיעו לידי אהבה ודביקות, ויגיעו לעונג הגדול שזהו ההטבה הגדולה שזהו תכלית היצירה וכונת היצירה כולה, וככל שיתעלו יותר בהכרת ואהבת השי"ת הרי יהיו יותר מושגחים בהשגחה

פרטית, [וכמבואר ברמב"ם וברמב"ן] וממילא יותר יכירו ויהיו יותר מושגחים, כך למעלה למעלה בלי גבול. וגם כל העמים יכירו גדלותו ע"י שיראו הנהגת ה' בהשגחה פרטית במופלא עם ישראל, וממילא גם הם יכירו ויתקרבו ויתענגו.

לז. וכל זמן שלא הגיע מצב זה הרי חסר לכל הברואים מצב של להתענג על ה', וזהו שכינתא בגלותא וצער השכינה שאין יכול להיטיב עם ברואיו.

לח. וזהו עיקר תוכן תפילת ר"ה שאנו מבקשים שנגיע למצב של בטול הרע לגמרי כמו שהי' לפני חטא אדה"ר ואז יתקיים רצון ה' להיטיב עם ברואיו.

לט. וכפי שנתבאר לעיל, אולי זהו הטעם שאומרים המזמור של למנצח לבני קורח מזמור כל העמים תקעו כף וכו' לפני תקיעת שופר שהרי מזמור זה ענינו הוא מה שלעתיד לבוא כל העמים יכירו את ה' ויהי' התיקון הגדול של כל הבריא, והכל ע"י השופר וכו"ל.

ר"ה הוא הזמן המוכן לגילוי המלכות בהנהגת השגחה פרטית

מ. והרי בר"ה שהוא יום הששי לבריאת העולם, בזה היום שנוצר האדם והכיר גדלות הבורא ואז נתגלה מלכותו וכו"ל ע"י ההשגחה פרטית על האדם, זהו הזמן שחוזר הארה זו של גילוי מלכות ה', ובזה היום אנו מתפללים על זה, ובכן תן פחדך וכו'. והיינו שאנו מבקשים שיהיה גילוי מלכות ה' ע"י שיהיה השגחה פרטית על ישראל. וכן בהמשך התפילה, ובכן תן כבוד ה' לעמך, ובכן צדיקים יראו וישמחו, והיינו שהרי יש השגחה פרטית יותר על צדיקים, ולכן מבקשים שע"י ההשגחה המיוחדת על צדיקים יהיה יותר גילוי מלכות, ואח"כ מבקשים על מלכות בית דוד, משום שעל מלכות בית דוד יש השגחה מיוחדת וכפי שיבואר להלן פרק ד', ולכן ע"י ההשגחה על מלכות בית דוד יהיה יותר גילוי מלכות ה', והיינו שתקון ותכלית היצירה הוא שיתגלה מלכותו, [וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ] וזה לא שייך רק ע"י ישראל וע"י צדיקים וע"י מלכות בית דוד, וכו"ל שרק ע"י אלו שבהם יש הנהגה של השגחה פרטית, רק על ידם שייך שיתגלה מלכותו.

מא. וזהו שאנו מתפללים תפילת עלינו לשבח בתפילת ראש השנה, ומבקשים ועל כן נקווה לך לראות מהרה בתפארת עוזך, שע"י השגחה פרטית על ישראל

יכירו כל האומות שאין שום כח אחר בעולם כלל, וזהו להעביר גילולים מן הארץ, והאלילים כרות יכרתו, לתקן עולם במלכות שכי, שיהיה התיקון הכללי והגדול שהכל יכירו את מלכות וכח ה' שאין בלתו. וממילא כל בני בשר יקראו בשמך, להפנות אליך כל רשעי ארץ, שגם הרשעים יכירו את כח וגדלות ומלכות ה', ואז יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון, לפניהם ה' אלוקינו יכרעו ויפולו, ולכבוד שמך יקר יתנו. וממילא כיון שיכירו את כח וגדלות מלכות ה', לכן יגיעו לידי אהבת ה', וממילא יקבלו כולם את עול מלכותך, היינו שע"י אהבה ירצו לעשות את רצון ה' וכמבואר לעיל שזהו קבלת עול מלכות ה' שאין להם רצון עצמי כלל, ולכן ותמלוך עליהם לעולם ועד, והיינו בבחינת מלוכה, ולא ממשלה, שמלוכה הוא כמו שכתב הגר"א שמקבלים המלכות ברצון. ומוסיפים כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוך בכבוד, היינו שזהו גילוי המלכות של לעתיד לבוא, ככתוב בתורתך, ה' ימלוך לעולם ועד, ונאמר והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, שזה יהיה לעתיד לבוא שכל העמים יכירו את כח ומלכות ה' ע"י שיראו את כח ומלכות ה' בגילוי, ע"י שיהיה השגחה פרטית על ישראל.

מב. וזהו הענין של התפילה עשה למען שמך, והיינו כנ"ל, שהרי כל רצונו הוא להיטיב, וא"כ אנו מבקשים, שאף שאין אנו זכאים מ"מ הרי רצונך הוא להיטיב, וע"י שיתגלה מלכותך הרי נכיר גדלותך ונתקרב ונתדבק ונתענג על ה', ואז יתמלא רצונך להיטיב וזהו הרי תכלית מה שיצרת עולמך. ועי' רמב"ן פ' האזינו (ל"ב כ"ו) וז"ל, כי בגלותינו עתה תמה זכות אבות ואין לנו הצלה מיד העמים רק בעבור שמו, כמו שנאמר וכו' ונקדשתי בכם לעיני הגוים וכו' והטעם בטענה הזאת איננו כרוצה להראות כחו בין שונאיו, כי כל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו, אבל השם ברא את האדם בתחתונים שיכיר את בוראו ויודה לשמו ושם הרשות בידו להרע או להיטיב, וכאשר חטאו ברצונם וכפרו בו כולם, לא נשאר רק העם הזה לשמו, ופרסם בהם האותות והמופתים כי הוא אלוקי האלוהים ואדוני האדונים, ונודע בזה לכל העמים, והנה אם ישוב ויאבד זכרם ישכחו העמים את אותותיו ואת מעשיו, ולא יסופר עוד בהם, ואם אדם יזכיר כן, יחשבו כי ה' כח מכח המזלות והכוכבים וחלף ועבר, והנה תהי' כונת האדם בטילה לגמרי, שלא ישאר בהם יודע את בוראו, רק מכעים לפניו, ועל כן ראוי מדין הרצון שהי' בבריאת העולם, שיהי' רצון מלפניו להקים לו לעם כל הימים, כי הם הקרובים אליו ויודעים אותו מכל העמים וכו' עכ"ל.

מג. ועי' רמב"ן פ' כי תצא (כ"ב ו') ששם מבאר שתכלית היצירה הוא שיכירו את הבורא, משום שרצון ה' להיטיב עם ברואיו, וממילא ע"י שיכירו יהיו קרובים אליו ודבוקים בו ומתענגים על ה' וזהו תכלית היצירה. וז"ל שם, ואפילו הנזכר לנפלאותיו שעשה שצוה לעשות לזכר ליציאת מצרים ומעשה בראשית, אין התועלת לו, רק שנדע אנחנו האמת ונזכה בו עד שנהי' ראויים להיות מגן עלינו, כי כבודנו וסיפורינו בתהילותיו כאפס ותוהו נחשבו לו, עכ"ל.

שלמות המלכות ה' במחיית עמלק

מד. והנה הבקשה שאומרים בקדיש, יהא שמיה רבא מבורך לעלם ולעלמי עלמאי, מבואר בספרי הקבלה, שזהו ענין של מחית עמלק, וצריך לכוין זאת כשאומרים יהא שמיה רבא. וצ"ב דמה זה שייך למחית עמלק.

אמנם הביאור הוא כמש"כ, שהרי ענין של קדיש הוא תפילה ובקשה שיהא גילוי מלכות ה', ויהא שמיה רבא הוא בקשה על אותו גילוי ה' שיהיה לעולם ועד, והכוונה לגילוי המלכות שיהא לעתיד לבוא. והרי גילוי המלכות יהיה ע"י השגחה פרטית, ולעומת זאת הרי יסודו של עמלק הוא הכפירה בהשגחה, שעמלק מכחיש את ההשגחה ושהכל מקרה בלי שום השגחה. ועל כן לעתיד לבוא שתיראה ההשגחה לעיני כל, זהו ביטול ומחית עמלק.

גילוי מלכות ה' בכל העולם

מה. ועי' ברש"י בפר' בשלח (ט"ו י"ז) וז"ל, חביב בית המקדש, שהעולם נברא ביד אחת שנאמר אף ידי יסדה ארץ, ומקדש בשתי ידים, ואימתי יבנה בשתי ידים, בזמן שה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבא, שכל המלוכה שלו, עכ"ל. והנה משמע בזה שכמו שיש קדושה והשראת השכינה במקדש ה"נ יש השראת השכינה בעולם, שאלמלי כן, לא שייך לדמותם זה לזה, ומהא שדימו אותם זה לזה, שאמרו שלעתיד לבא יבנה העולם בשתי ידים, כבית המקדש, משמע שבאמת שניהם הם מסוג אחד אלא שהמקדש יותר גדול וקדוש מהעולם. ולכאורה היכן מצינו שיש השראת השכינה בעולם, ולהנ"ל ניחא, דבאמת כל

תכלית היצירה היא לגילוי מלכותו, וכדכתיב כל הנברא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וכמשנ"ב לעיל הרי תכלית היצירה הוא שע"י השגחה פרטית יראו את כח מלכותו, ובזה יכירו וידעו את ה' ויהיו דבוקים בו באהבה תמידית, וזה יהיה באמת לעתיד לבוא, וזהו מצב של השראת השכינה, וא"כ באמת איכא קדושה והשראת השכינה בעולם².

ב. והנה במדרש משלי (פרשה ט') איתא שכל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם, שנאמר וימי הפורים וגו', וכן כתב הרמב"ם (בפ"ב מהל' מגילה הי"ח) וז"ל אע"פ שכל זכרון הצרות יבטל שנאמר כי נשכחו הצרות הראשונות, וכי נסתרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו, שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם עכ"ל.

וצריך לבאר מה הטעם שימי הפורים לא יבטלו, ומ"ש משאר המועדים. ואפשר, דשאר המועדים הם לזכר הניסים הגלויים שהיו, ולכן לעתיד לבוא שיהיו ניסים יותר גדולים כדכתיב ולא יאמר עוד אשר הוצאתיך מארץ מצרים, לכן יבטלו המועדים. אבל בפורים הרי היה נס נסתר, כלומר, נס של השגחה פרטית, והרי לעתיד לבוא הרי כל ההנהגה וגילוי המלכות תהיה בבחינה של נס נסתר של השגחה פרטית [כפי שיתבאר להלן] והיא ממש ההנהגה שהיתה בנס של פורים, ולכן ימי הפורים לא יבטלו לעתיד לבוא.

פרק ד'

גילוי מלכות ה' ע"י מלכות בית דוד

השייכות של מלכות בית דוד לגאולה ולתיקון השלם

א. מבואר בכמה מקומות שענין מלכות בית דוד קשור ותלוי בבנין בית המקדש ובנין ירושלים והגאולה העתידה, וכל התיקון השלם של כלל ישראל ושל כל הבריאה מתלא תלי נמי במלכות בית דוד ושניהם ענין אחד הם, וכמבואר בארוכה בחידושי מרן הגרי"ז (ע"ה"ת דף נ"ג ע"ב עיי"ש). וצ"ב בזה אמאי קשורים ותלויין הם זה בזה, ואמאי אי אפשר להגאולה ולהתיקון בלא מלכות בית דוד.

הנהגת השגחה פרטית מיוחדת לבית דוד

ב. ולפימש"כ לעיל, אפשר דהנה כל ענין תקון השלם והגאולה השלימה הוא ענין של גילוי מלכות ה', שאז ישפוך ה' את רוחו, וראו כל בשר את הדר גאונו, וזה מתקיים ע"י השגחה פרטית על כלל ישראל. והנה מבואר דעל מלכות בית דוד איכא השגחה פרטית מיוחדת, עי' במלבי"ם בתהילים (פ' פ"ט עיי"ש בארוכה בכל הפרק, ובמיוחד בפסוקים ב', ט"ו, ט"ז, כ, כט) שמסביר ומבאר שהקב"ה כרת ברית עם דוד שיתנהג עם דוד ועם מלכות בית דוד בהשגחה פרטית. שיש ב' הנהגות, הנהגה טבעית, והנהגה נסית היינו הנהגה של השגחה פרטית, שהטבע מתנהג במהלך טבעי אבל הוא מתאים ושוה להנהגת האדם עפ"י התקרבותו והתרחקותו מהקב"ה, שזהו הנהגה של נס נסתר (וכמבואר בארוכה במלבי"ם תהילים פ' ל"ו), ואח"כ ממשיך המלבי"ם לבאר בפסוק ט"ז וזו היא ההנהגה שהקב"ה מתנהג עם ישראל. בהנהגה נסית, וממשיך לבאר בפסוק כ' אך ישנה הנהגה נסית מיוחדת וגלויה למלכות בית דוד, וממשיך לבאר בפסוק כ"ט שהקב"ה כרת ברית שמלכות בית דוד לא תיפסק לעולם, והיינו דאם יחטאו הקב"ה יענישם מיד כדי שיחזרו למוטב.

ג. וכן בשמואל (ב' פ' ז' בארוכה בכל הפרק, ובמיוחד בפסוקים י"ט, כ"ג, כ"ו) מאריך המלבי"ם לבאר כנ"ל וז"ל, שמה שבחר ה' בבית דוד ואבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, אינו חסד פרטי עם דוד, רק הוא דבר כללי מהענינים הכוללים שהכין ה' בחכמתו הנעלמת למהלך שלימות המין האנושי בכלל, כמו שבחר בישראל מכל עם, ובבית אהרן מכל זרע ישראל לשרתו ולברך בשמו, וכן בחר בית מלכות קיימת לנצח, באופן שהכין זאת בחכמתו ורצונו הנעלם להיות זה לצורך הכלל. והוא חוליא משלשלת הגדול של סיבות ומסובבים, המקיפים הנמצאים והזמנים והמינים לצורך שלמותם עד אחרית הימים, עד שחז"ל יחסו זאת לשבעה דברים שנבראו קודם לעולם, ואחד מהם שמו של משיח, כי בו תלוי קיום העולם ושלמותו בכלל, עכ"ל. וכן עיי"ש בפסוק כ"ג, וכן בפסוק כ"ו וז"ל, הנה ע"י בני ישראל שהתנהג עמהם בדרך הפלאיי וההשגחיי עשה לו שם, כי כמו שערך ה' ההנהגה הטבעית המסודרת מצבא השמים חק נתן ולא יעבור, כן ערך לעומתו ההנהגה הנסיית המסודרת לפי מעשי עם ה' ועבודתו, שבו ישדד כל מערכת השמים. והנהגה זו ינהיג ה' בעצמו שלא ע"י אמצעי, ובזה יודע בשם כי הוא האדון והמנהיג. וכמו שבהנהגה הטבעית תהי' השמש מולכת השמים וראש לכל הכוכבים היוצאים על ידה, כן בהנהגה ההשגחית שע"י ישראל הכין את בית דוד, אשר כסאו כשמש נגדו, שינהיג מערכת ה' כשמש המנהגת מערכת השמים וכולם יסובו לרגלה. וכמו שהכלים שעל ידו ינהיג ההנהגה הטבעית קיימים לעולם, כן ראוי שהכלים שע"י ינהיג ההנהגה ההשגחית יהיו נצחיים, שהם בית ישראל ובית דוד, וכמש' בירמי' אם תפרו בריתי היום וכו' גם בריתי תופר את דוד עבדי מהיות לו בן מולך על כסאו, מבואר ששניהם דומים אל הכלים שבהם ינהיג ההנהגה הכללית שבהתבטלם תושבת כל המציאות. וז"ש ויגדל שמך עד עולם לאמור ה' צבקות אלוקים על ישראל, ר"ל שעל ידם הוא אלוקים מנהיג הנהגה מיוחדת כפי חפצו ורצונו, ובית עבדך דוד יהי' נכון לפניך, שהם היושבים ראשונה במלכות שמים בהנהגה הזאת האלוקית, עכ"ל. עיי"ש בארוכה בכל הפרק. ומבואר בזה, שיש ברית למלכות בית דוד שהם יונהגו בהשגחה פרטית מיוחדת, וממילא הם הכלים שעל ידם יתגלה כבוד מלכותו, ולכן באמת הגאולה העתידה ובנין ירושלים ומלכות בית דוד ענין אחד הם.

ד. ובספר חידושי מרן הגרי"ז (שם) אחר שכתב דבנין ירושלים ומלכות בית דוד תלויין וקשורין זה בזה וא"א לזה בלא זה, כתב וז"ל, ונראה דזהו ג"כ ביאור

הכתובים בתהילים (צ"ב) ותרם כראם קרני בלתי בשמן רענן וגו' שתולים בבית ה' בחצרות וגו' יפריחו, דקרני ר"ל קרן המלוכה של מלכות בית דוד, כדמסיים בלתי בשמן רענן דהיינו שנמשחה בשמן המשחה, ועי"ז אמר שתולים בבית ה' וגו' דמלכות בית דוד קיומה שתול בבית ה' דהיינו ביהמ"ק, בהנבואה של זאת מנוחתי עדי עד, ושם בחצרות וגו' יפריחו, כענין שנאמר שם אצמיח קרן לדוד, עכ"ל.

ה. והנה מרן הגר"ז (בתחילת הספר הנ"ל) כתב על פרק זה בתהילים שזהו שירה על ב' ענינים, על עצם הבריאה, ועל הנהגת ה' בעולם. וכמש"כ שם וז"ל, ועי"ז ג"כ אמר שירה, ואמר מאד עמקו מחשבותיך, על כל ההנהגה כולה שמהקב"ה מתחילת הבריאה עד סוף כל הדורות. ושני דברים נכללו בפסוק זה, דמה גדלו מעשיך וגו' הוא שיר על בריאה, ומאוד עמקו מחשבותיך הוא שיר על ההנהגה, וזהו שמתחיל אח"כ מפריחת הרשעים כמו עשב ומסיים באבידתם לבסוף ומהרמת קרנם של צדיקים כדכתיב ותרם כראם קרני וגו', דהיינו כל הנהגת הקב"ה בעולמות מתחילת הבריאה עד סופה שהוא יום שכולו שבת, עכ"ל. והיינו הרי הנהגה זו של הקב"ה היא ההשגחה פרטית וכדמפורש שם בהרמת קרנות הצדיקים ובהאביד הרשעים, ושם הזכיר בלתי בשמן רענן והיינו מלכות בית דוד, והיינו כנ"ל שמלכות בית דוד הוא חלק מהנהגה של השגחה פרטית שע"ז אמר שירה.

ההשגחה המיוחדת לבית דוד היא מכח הברית

ו. וכן מוכח מהרמב"ן שלמלכות בית דוד יש ברית על השגחה פרטית מיוחדת, דבפ' ויקרא (ב' י"ג) כתב לבאר מהו הענין של ולא תשבית מלח ברית אלוקיך על כל קרבנך תקריב מלח, וכתב וז"ל, אני סובר ענין שהמלח מים, ובכח השמש הבא בהם יעשה מלח, והמים בתולדותם ירוו הארץ ויולידו ויצמיחו, ואחרי היותם מלח, יכריתו כל מקום וישרפו לא תזרע ולא תצמיח. והנה הברית כלולה מכל המידות, והמים והאש באים בה, ועדיה תאתה ובאה הממשלה הראשונה ממלכת השם, כמלח שיתן טעם בכל המאכלים ותקיים, ותכרית במליחותה. והנה הברית כמלח. ולכן אמר הכתוב, הלוא לכם לדעת כי ה' אלוקי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח עולם, כי הוא גם כן מדתו של דוד וכו' כי הברית מלח, העולם בו יתקיים ויכרת עכ"ל.

ז. הרי שמפרש דענין ברית מלח הוא, שהוא ברית שדבר אחד יש בו כח לקיים ולהכרית כמלח. והיינו שכמו שהמלח יש בו כחות הפכיים גם לקיים וגם להכרית, ה"נ יש ברית שבו יש כח גם לקיים וגם להכרית, וזהו ענין של השגחה פרטית שכל ענינו הוא שהכל מתנהג שלא עפ"י מקרה אלא עפ"י מעשה האדם אם לטוב ואם למוטב. וכמבואר בפר' נצבים ואמרו כל הגויים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, דזהו כוחה של השגחה פרטית שאם יעזבו את התורה תהי' השגחה לרעה. וכמש"כ הרמב"ן בפר' בחוקותי (כ"ו י"א) באריכות וז"ל, ואע"פ שהם נסים נסתרים שעולם כמנהגו נוהג עמהם, אבל הם מתפרסמים מצד היותם תמיד לעולם בכל הארץ וכו', אבל שתהי' ארץ אחת כולה, ועם אחד תמיד, ברדת הגשם בעיתו ושובע ושלוח ושלום ובריאות וגבורה ושברון האויבים, בענין שאין כמוהו בכל העולם, יודע לכל כי מאת ה' היתה זאת, ועל כן אמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך. והיפך זה יהי' בקללות בעונש הארץ וכו', ויתפרסם הנס בהיותו תמיד קיים בכולם. ע"כ כתוב ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה וכו', רק בארץ ההיא יתמהו וישאלו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת כי כולם יראו וידעו כי יד ה' עשתה זאת וכו'. והכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים לא יתנהג ענינם בטבע כלל עכ"ל. עיי"ש באריכות. וכן מבואר על ארץ ישראל כדכתיב (דברים י"א י"ב) ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה וכו'. ופירש"י שם, שהפיל שהקב"ה דורש פעמים לטובה ופעמים לרעה, והיינו הכל עפ"י המעשה. וכן ביאר הרמב"ן (ויקרא י"ח כ"ה) באריכות שיש השגחה מיוחדת על ארץ ישראל. וזהו כל ענינו של השגחה פרטית שהוא קרוב אל ה' וממילא מיד כשחוטא ה' מענישו כדי שיחזור למוטב מיד, וזהו דרישה לרעה, ואין כאן השלכה למקרים היינו ריחוק מה', ובזה הברית דומה למלח שיש בו כח לטוב ולרע. והנה מבואר שם ברמב"ן דגם הברית למלכות בית דוד הוא ברית מלח. והיינו כנ"ל שגם הברית של מלכות בית דוד הוא ברית על השגחה פרטית.

יהודה זכה למלכות בית דוד מכח קידוש ה'

ח. והנה בתוספתא ברכות (סוף פ"ד) איתא שם מפני מה זכה יהודה למלכות וכו', אמר להם מפני שקידש שמו של הקב"ה, שכשעלו שבטים ועמדו על הים זה

אומר אני יורד וזה אומר אני יורד קפץ שבטו של יהודה וירד בתחילה וקידש שמו של הקב"ה וכו', וכן הוא אומר היתה יהודה לקדשו, יהודה קידש שמו של הקב"ה על הים ולפיכך ישראל ממשלותיו. ע"כ.

ט. וצריך לבאר אמאי זכה בדוקא למלכות משום שקידש את ה'. ולפימש"כ לעיל אפשר דהא מלכות יהודה היא מלכות בית דוד, והא איכא ברית מיוחדת על השגחה פרטית על מלכות בית דוד, וע"י השגחה פרטית הרי מתגדל ומתקדש שמו של הקב"ה וכמש"כ לעיל דכל גילוי מלכות ה' בגאולה העתידה הוא ע"י שאז ינהיג ה' עולמו בהשגחה פרטית ויראו כולם את הדר גאונו ויתקרבו אליו ויתענגו ויתדבקו בו, ולכן כיון שיהודה קידש את ה' בקפיצתו לים, לכן זכה שבטו למלכות, כיון שע"י ההשגחה פרטית שיהי' למלכות בית דוד יתקדש שמו של הקב"ה.

